

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE
VYŽIVOVACÍ POVINNOST

ELIŠKA MATYÁŠOVÁ

PLZEŇ

2018

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, přičemž bylo použito pouze uvedených pramenů a literatury, z nichž jsem pro potřeby této práce čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen 2018

Eliška Matyášová

Chtěla bych poděkovat JUDr. Kristýně Spurné za odborné vedení mé diplomové práce, cenné rady a zejména za trpělivost a ochotu, kterou mi poskytla.

Seznam použitých zkratek

Právní předpisy:

ExŘ	zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů
Listina	zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
Obč. Z.	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
TrZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Ústava	zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o registrovaném partnerství	zákon č. 115/2006 Sb., zákon o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů
Zákoník práce	zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
ZMPS	zákon č. 91/2012 Sb., zákon o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů
Z. o R.	zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů
ZOSPOD	zákon č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
ZŽivMin	zákon č. 110/2006 Sb., zákon o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

CSA

Child Support Act, 1991

Úmluva o právech dítěte

Úmluva OSN o právech dítěte přijata
dne 20. 11. 1989 v New Yorku

Instituce:

ESLP

Evropský soud pro lidská práva

NS

Nejvyšší soud České republiky

OSPOD

Orgán sociálně-právní ochrany dětí

ÚS

Ústavní soud České republiky

Obsah

1. Úvod	1
2. Vyživovací povinnost obecně	3
2.1. Shodné prvky v římskoprávní úpravě	3
2.2. Vyživovací povinnost	4
2.3. Základní pojmy	5
2.4. Členění vyživovací povinnosti.....	6
2.5. Zásady ovládající vyživovací povinnost.....	7
2.5.1. Rodinná solidarita a ochrana slabší strany	8
2.5.2. Kogentnost a obecnost právní úpravy	8
2.5.3. Nepromlčitelnost práva na výživné a podstatná změna poměrů	9
2.5.4. Dobré mravy a zákaz zneužití práva	10
2.6. Obecné předpoklady pro vznik vyživovací povinnosti	10
3. Vyživovací povinnost rodičů k dětem.....	12
3.1. Rodičovská odpovědnost.....	12
3.2. Zájem dítěte	12
3.3. Předpoklady a podmínky vzniku	14
3.3.1. Statusový poměr a odkázanost na výživu	14
3.4. Rozsah a výše výživného	15
3.4.1. Tvorba úspor	20
3.4.2. Domněnka příjmů povinného	21
3.3.3. Střídavá péče	22
3.3.4. Společná péče	24
3.5. Konkurence jednotlivých vyživovacích povinností ve vztahu k vyživovací povinnosti vůči dítěti	24
3.6. Zánik vyživovací povinnosti	25
3.7. Bezdůvodné obohacení	26

3.8.	<i>Stanovisko Nejvyššího soudu České republiky</i>	27
3.9.	<i>Procesní postup</i>	29
3.7.1.	<i>Předběžné opatření</i>	33
3.7.2.	<i>Rozhodnutí soudu</i>	33
3.7.3.	<i>Opravné prostředky</i>	34
3.8.	<i>Výkon rozhodnutí</i>	35
3.9.1.	<i>Náklady výkonu rozhodnutí</i>	36
4.	<i>Vyživovací povinnost dětí k rodičům</i>	38
4.1.	<i>Právní úprava</i>	38
4.2.	<i>Základní pojmy</i>	39
4.3.	<i>Procesní postup</i>	41
4.3.1.	<i>Opravné prostředky</i>	41
4.4.	<i>Výkon rozhodnutí</i>	42
5.	<i>Výživné s mezinárodním prvkem</i>	43
5.1.	<i>Právní úprava vztahující se na občany EU</i>	43
5.2.	<i>Právní úprava vztahující se na osoby žijící mimo EU</i>	45
5.2.1.	<i>Haagská úmluva z roku 2007 o mezinárodním vymáhání výživného dítěte a jiných forem výživného</i>	45
5.2.2.	<i>Haagský protokol z roku 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti</i>	45
5.2.3.	<i>Úmluva OSN o vymáhání výživného v cizině z roku 1956</i>	46
5.3.	<i>Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí</i>	46
6.	<i>Vyživovací povinnost ve Velké Británii</i>	48
6.1.	<i>Child Support Act</i>	48
6.2.	<i>Možné způsoby úpravy vyživovací povinnosti mezi oprávněným a povinným</i>	49
6.3.	<i>Rozdíly britské a české právní úpravy</i>	50
7.	<i>Úvaha de lege ferenda</i>	51
7.1.	<i>Úvaha de lege ferenda ve věci vyživovací povinnosti rodičů k dětem</i>	51

7.2. Úvaha <i>de lege ferenda</i> ve věci vyživovací povinnosti dětí k rodičům	52
7. Závěr.....	53
Resume	56
Přehled pramenů.....	57
<i>Literatura</i>	57
<i>Odborné články</i>	60
<i>Právní předpisy a jiné</i>	62
<i>Judikatura</i>	64
<i>Internetové zdroje</i>	65

1. Úvod

Téma vyživovací povinnosti je tématem nadčasovým a společensky významným. Je důležité, aby diskuzím podněcujícím zlepšení právní úpravy, příp. její aplikaci, bylo věnováno více prostoru a času. Toto téma je dle mého názoru zajímavé nejenom z pohledu právního, ale právě také z pohledu laického. Troufám si odhadovat, že s určitou formou vyživovací povinnosti se ve svém životě setká téměř každý, proto je nezbytné se v této problematice správně orientovat a vědět, jak uplatnit právní nárok.

Vzhledem k širokému rozpětí tématu vyživovací povinnosti jsem po dohodě s JUDr. Kristýnou Spurnou, vedoucí této diplomové práce, došla k závěru, že se zaměřím zejména na problematiku vyživovací povinnosti rodičů k dětem a dětí k rodičům.

S vývojem společnosti význam této problematiky neustále roste, neboť přibývá osamělých rodičů, tzv. samoživitelů, jejichž postavení stále není ideální. Dle Českého statistického úřadu od roku 1990 vzrostl počet dětí narozených mimo manželství více než čtyřikrát, kdy se v posledním desetiletí dokonce blížíme k 50 % podílu nemanželských dětí. Na zvýšeném počtu rodičů samoživitelů má rovněž podíl vysoká rozvodovost manželství.

Přestože naše právní úprava i přes její nedostatky skýtá dle mého názoru velký potenciál, bohužel ne vždy je při aplikaci naplněn. Často je rozhodující přístup soudu, kterému je spor přidělen, zda využije veškerých jemu svěřených pravomocí k zjištění skutečného skutkového stavu a v případech týkajících se dětí také naplnění nejlepšího zájmu dítěte.

Bohužel nedokonalá právní úprava v kombinaci s její následnou nedůslednou aplikací mohou mít v některých případech nedozírné následky, kdy oprávněný klesá až pod hranici chudoby.

Hlavním motivačním faktorem věnovat se v rámci diplomové práce tématu vyživovací povinnosti, vedle již výše zmíněné aktuálnosti a společenské potřeby tohoto institutu, byla také má osobní zkušenost, kdy jsem se v průběhu mnoha let setkávala s negativními dopady nedůsledné aplikace právní úpravy. Rovněž v rámci své praxe v advokátní kanceláři jsem se s problematikou vyživovací povinnosti setkala a opakovaně se přesvědčila, že snahou některých povinných je z této povinnosti se vymanit.

Cílem této diplomové práce je zanalyzovat současnou právní úpravu vyživovací povinnosti, a to za využití zejména metody komparace a metody interpretace, kdy je vycházeno jak ze zdrojů primárních, tak také sekundárních. Při vypracování této práce je čerpáno zejména z odborné literatury, zákonů, komentářů, soudních rozhodnutí a jiných odborných příspěvků.

V diplomové práci nejprve nastíním problematiku vyživovací povinnosti obecně s krátkým exkurzem do práva římského, kdy v rámci kapitoly také objasním základní pojmosloví s vyživovací povinností spojené. Poté se zaměřím na vyživovací povinnost rodičů k dětem, která je dle mého názoru stěžejní, kdy využiji také četné judikatury. Následně se budu rovněž věnovat vyživovací povinnosti dětí k rodičům, které z mého pohledu není v odborné literatuře věnována dostatečná pozornost.

Diplomová práce se dělí na kapitoly a podkapitoly a také v podstatě na dvě části, z níž první je podstatně delší a obsáhlejší, *de lege lata*, a druhá kratší, *de lege ferenda*. Část textu *de lege lata* je zaměřena na českou právní úpravu, ale také britskou a mezinárodní. Šestá kapitola je věnována úvahám *de lege ferenda*, které jsou rozčleněny na úvahy spojené s vyživovací povinností rodičů k dětem a následně také vyživovací povinností dětí k rodičům.

Pro účely této diplomové práce je pojem dítě užíván pro potomka v prvním stupni bez ohledu na jeho zletilost či nezletilost.

Diplomová práce na téma vyživovací povinnost odpovídá právnímu stavu ke dni 31. 3. 2018.

2. Vyživovací povinnost obecně

Vyživovací povinnost není institutem využívaným až v novodobých právních dějinách, její základy sahají až do období starověkého Říma.

2.1. Shodné prvky v římskoprávní úpravě

Institut vyživovací povinnosti nalezneme již ve starověké právní úpravě, tedy v právu římském, které tvoří nejenom základ celkové naší právní kultury, ale v nynější době i pomyslný základ aktuální rekonstrukce občanského zákoníku, zákona č. 89/2012 Sb (dále také jen „Obč. Z.“). Již v důvodové zprávě k občanskému zákoníku se zákonodárce zmiňuje o pomyslném pilíři evropské právní kultury – tedy o právu římském. V nynější úpravě vyživovací povinnosti můžeme nalézt hned několik společných charakteristik s právem římským.

Vyživovací povinnost začala být uplatňována v dobách principátu, tzn. od dob rané formy císařské vlády v antické římské říši¹. Výživa byla poskytována mezi ascendentmi a descendentmi, nejprve otcem, matkou a následně také prarodiči a dalšími předky. Tento princip se promítá do ustanovení § 910 Obč. Z. v platném znění, který stanoví, že předci a potomci mají vzájemnou vyživovací povinnost a také, že vyživovací povinnost rodičů předchází vyživovací povinnosti prarodičů a dalších předků vůči dítěti.²

Taktéž podmínky, na které je vyživovací povinnost vázána, vycházejí ze stejných principů jako v době římského práva. Rozhodujícími aspekty přiznání této povinnosti, resp. práva být vyživován, jsou odůvodněné potřeby oprávněného, jeho majetkové poměry, jakož i schopnosti, možnosti a majetkové poměry na straně povinného.³

Dalším shodným prvkem úpravy římskoprávní a naší aktuální je skutečnost, že o přiznání vyživovací povinnosti rozhoduje soud. Ovšem jako zásadní rozdíl lze spatřovat, že v době uplatňování práva římského soud sice rozhodoval o přiznání vyživovací (alimentační) povinnosti, nicméně nedeklaroval tímto rozhodnutím skutečnost, zda příbuzenský vztah mezi oprávněným a povinným doopravdy existuje, kdežto ve smyslu dnešní úpravy si soudce v obdobném

¹ Od dob císaře Augusta do dob císaře Diokleciána

² STLOUKALOVÁ, Kamila, ed. *Soudobé reflexe římského práva: římské právo v moderních kodifikacích*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015. ISBN 978-80-87975-29-9. s. 29-51

³ STLOUKALOVÁ, Kamila, ed. *Soudobé reflexe římského práva: římské právo v moderních kodifikacích*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015. ISBN 978-80-87975-29-9. s. 47-48

případě, tedy v rámci řízení o poskytnutí výživného, pro vyřešení vyživovací povinnosti musí nejprve jako předběžnou otázku zodpovědět, zda tento vztah mezi dotčenými osobami skutečně existuje.⁴ V současné době totiž až příbuzenský vztah mezi povinným a oprávněným zakládá tuto povinnost.

Je pozoruhodné, že některá ustanovení římského práva dosáhla takové propracovanosti a všeobecné použitelnosti, že se s nimi, byť někdy ve změněné podobě, setkáváme i v dnešní době.

2.2. *Vyživovací povinnost*

Pojetí vyživovací povinnosti se měnilo s vývojem společnosti, tato tendence je jasně patrná na fenoménu tvorby úspor z výživného. Až přibližně do 90. let minulého století byla právní úprava nastavena na spotřebním charakteru výživného. To znamenalo, že byla stanovována jen taková výše výživného, kterou byl oprávněný schopen za měsíc upotřebit. V soudní praxi se opakovaně objevovalo tvrzení, že výživné nemá vést k tvorbě úspor. Tímto směrem se praxe nepřestala ubírat ani po sametové revoluci v roce 1989, přestože došlo k výrazné socio-ekonomické změně společnosti. Změna nastala až v roce 1998 výslovným zakotvením institutu tvorby úspor do zákona.⁵

Při rekodifikaci soukromého práva došlo k znovuzačlenění rodinněprávní problematiky do druhé části občanského zákoníku, což s sebou nese nutnost pracovat s celým kodexem, zejména brát v potaz ustanovení z části společných či závěrečných ustanovení.

Česká právní úprava vyživovací povinnosti je založena na zásadě vzájemné solidarity, resp. manželské, rodinné a příbuzenské solidarity a ochrany slabší strany. Oproti předcházející právní úpravě je v občanském zákoníku v platném znění změněna systematika, nyní je totiž právní úprava vyživovací povinnosti roztržena do několika hlav části druhé zákona.⁶ Konkrétně se jedná o hlavu I, která obsahuje ustanovení § 697, týkající se vyživovací povinnosti mezi manžely a ustanovení § 760 a násl. o vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely; hlavu II, kam je zařazeno těžiště úpravy vyživovací povinnosti, jedná

⁴ STLOUKALOVÁ, Kamila, ed. *Soudobé reflexe římského práva: římské právo v moderních kodifikacích*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015. ISBN 978-80-87975-29-9. s. 29-51

⁵ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II (§655-978)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 05. 03. 2018]. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X, § 917

⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9. s. 251-253

se o ustanovení § 910 a násl., týkající se vyživovací povinnosti mezi rodiči a dětmi, předky a potomky a dále také výživné a zajištění úhrady některých nákladů neprovdané matce.

V případě vyživovací povinnosti rodičů k dětem je důležité upozornit na to, že vyživovací povinnost a s ní související právo na výživné nejsou součástí rodičovské odpovědnosti. Lehce rozpoznatelné je to na příkladu zániku rodičovské odpovědnosti a vyživovací povinnosti, zatímco rodičovská odpovědnost zaniká nejpozději dnem dosažení plné svéprávnosti dítěte, vyživovací povinnost není vázána na dosažení určitého věkového limitu.

Úprava rodinného práva klade důraz na princip reciprocit povinností a práv, kdy stanoví, že rodiče a děti mají vůči sobě navzájem povinnosti a práva, to tedy znamená, že právu jednoho z nich odpovídá povinnost toho druhého a taktéž naopak. Z ustanovení § 855 Obč. Z. plyne, že rodiče a také ani děti se nemohou žádných vzájemných práv a povinností vzdát a v případě, kdy tak učiní, nepřihlíží se k tomu. Mezi tyto povinnosti řadíme i vzájemnou vyživovací povinnost, jejíž výše je ovšem v průběhu času značně proměnlivá. Právní úprava vyživovací povinnosti je vzhledem k povaze věci obecná, nevymezuje tedy minimum a ani maximum možné vyživovací povinnosti, což je dáno nutností v každém jednotlivém případě přihlížet k okolnostem daného případu a přizpůsobit tak její výši nejlepšímu zájmu oprávněného.

Pro hlubší výklad problematiky vyživovací povinnosti je potřeba si pro začátek vysvětlit některé základní pojmy s tím spojené.

2.3. Základní pojmy

Mezi základní pojmy spojené s vyživovací povinností patří pojem výživného. Jedná se o pojem těžce definovatelný, proto se ani ustanovení občanského zákoníku o jeho definici nepokouší. Přesto lze z ustanovení § 855 o vzájemných povinnostech a právech rodičů a dětí v kombinaci s ustanovením § 859 o vyživovací povinnosti a právu na výživné dovodit pojmové znaky výživného. Jedná se o majetkovou hodnotu, která má specificky určený účel, kterým je hmotný prospěch oprávněného. Základem existence výživného je specifický vztah daných osob.⁷ Právo na výživné je právem ryze majetkové povahy, přestože jeho základem je osobní statut.

⁷ NOVÁ, Hana a OLGA TĚŽKÁ. *Vyživovací povinnost: praktická příručka s judikaturou a vztory*. Praha: Linde, 1995. ISBN 80-85647-84-2., s. 6

Vyživovací povinnost se řadí mezi tzv. závazkové právo rodinné. Tato závazková práva se odvíjí od zákonem uznaných právních skutečností. Mezi povinným a oprávněným vzniká vztah věřitel – dlužník, kdy oprávněný se stává věřitelem vzhledem ke své pohledávce vůči povinnému, dlužníkovi.⁸ O vyživovacím závazku lze tedy konstatovat, že se jedná o zvláštní druh soukromoprávního závazku.

Jelikož je právo na výživné plněním, které je spjato s osobami oprávněného a povinného, jedná se o práva a povinnosti, která jsou nepřevoditelná, a nelze se jich vzdát. Vzdát se jich nelze jak do budoucna, tak do minulosti, kdy nebylo výživné plněno, s výjimkou odbytného mezi manžely.^{9 10}

Můžeme rozlišovat dva významy pojmu výživné, výživné jako vlastní plnění povinnosti, ať již jako určitý soubor majetkových věcí, peněžité i nepeněžité povahy, a jiných právních hodnot, či v širším významu jako označení souhrnu všech práv a povinností.¹¹ V širším významu byl pojem výživného užíván v předchozí právní úpravě zákona o rodině.

2.4. Členění vyživovací povinnosti

Vyživovací povinnost je právní institut, který se dále člení na několik druhů v závislosti na osobním poměru mezi povinnými a oprávněnými, které jsou jím vázány. Jelikož je vyživovací povinnost vázána na existenci statusového či obdobného poměru, lze ji rozřadit do několika skupin dle typu rodinněprávního poměru, ke kterému je vázána. V případě příbuzenského poměru se jedná o vyživovací povinnost rodičů k dětem, dětí k rodičům a dále mezi ostatními příbuznými. Je-li základním předpokladem vyživovací povinnosti poměr manželský, jedná se o vyživovací povinnost mezi manžely, příp. rozvedenými manžely. Základem vyživovací povinnosti může být také poměr obdobný, což je typicky základním předpokladem pro příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce a těhotné ženě. V roce 2006 přibyl také jako základní

⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9. s. 208-209

⁹ Odbytným je jednorázová platba mezi bývalými manžely, která slouží jako náhrada pravidelných měsíčních plateb. Poskytnutím odbytného právo na výživné mezi rozvedenými manžely zaniká.

¹⁰ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2. s. 109

¹¹ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II (§655-978)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-2-27]. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X, § 911

předpoklad pro vznik vyživovací povinnosti poměr partnerský, který je upraven v zákoně č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství (dále také jen jako „zákon o registrovaném partnerství“). Poměr partnerský je základním předpokladem pro vznik a trvání vyživovací povinnosti mezi registrovanými partnery, příp. bývalými registrovanými partnery. Vyživovací povinnost podle zákona o registrovaném partnerství si zakládá na obdobných principech jako vyživovací povinnost mezi manžely, příp. rozvedenými manžely, jejíž úprava je obsažena v občanském zákoníku.¹²

Úprava vyživovací povinnosti v občanském zákoníku je soustředěna na linii přímou, tedy nezohledňuje vyživovací povinnost mezi sourozenci či osobami sešvagřenými.

Vyživovací povinnost vzniká ze zákona za splnění určitých, zákonem vymezených podmínek, nikoliv smlouvou, avšak povinný a oprávněný mají možnost si výkon těchto práv a povinností mezi sebou upravit. Takovou dohodu je pak nezbytné ze strany soudu schválit.

Asi nejčastěji se setkáváme s vyživovací povinností mezi rodiči a dětmi, která se tak na úkor zbylých druhů dostala do povědomí veřejnosti. Důsledkem ale bohužel je, že jsou s vyživovací povinností mezi rodiči a dětmi spojovány určité mýty, které je třeba vyvracet a zvyšovat tak znalost laické veřejnosti o aktuální právní úpravě.¹³

2.5. Zásady ovládající vyživovací povinnost

Zásady v právu splňují mnoho účelů, jsou důležité již při samotném legislativním procesu i při procesu interpretace a aplikace právních norem a slouží k vyplnění tzv. mezer zákona. Jedná se o obecné principy, které jsou využívány v celém našem právním řádu a slouží k naplnění účelu zákona.¹⁴

Rodinné právo obecně ovládá mnoho zásad, konkrétně pro vyživovací povinnost jsou důležité zejména zásady jako rodinná solidarita, ochrana slabší

¹² HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2014, s. 1037.

¹³ Mýty týkající se výživného na děti – Šance dětem. Informační portál – Šance Dětem [online]. Nadace Sirius [cit. 25.10.2017] Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/problemy-v-rodine/myty-tykajici-se-vyzivneho-na-deti.shtml>.

¹⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9. s. 253 – 254.

strany, kogentnost a obecnost, nepromlčitelnost práva na výživné, soulad s dobrými mravy, zákaz zneužití práva nebo podstatná změna poměrů.¹⁵

Následně budou rozebrány některé, z mého pohledu nejdůležitější, zásady, které se k rodinnému právu, resp. k úpravě vyživovací povinnosti vztahují.

2.5.1. *Rodinná solidarita a ochrana slabší strany*

Zásady rodinné solidarity a ochrany slabší strany spolu v tomto případě úzce souvisí. Celá právní úprava vychází právě z těchto dvou zásad. Smyslem této právní úpravy je tak chránit slabší stranu, kterou je oprávněný.

Se zásadou rodinné solidarity souvisí také kritérium potenciality příjmů povinného.¹⁶ V praxi toto pravidlo znamená, že je třeba zkoumat i to, zda se povinný nevzdal bez relevantních důvodů např. lépe placeného zaměstnání či jiného majetkového prospěchu, jak je výslovně uvedeno v § 913 odst. 2 Obč. Z. Dle judikatury Ústavního soudu ČR má potencialita příjmů povinného postihovat zejména takové případy, kdy je povinný bez prostředků z důvodu, že se vyhýbá práci, a proto nemůže a v jádru vlastně ani nechce plnit jemu určenou vyživovací povinnost.¹⁷

2.5.2. *Kogentnost a obecnost právní úpravy*

Jak je již zmíněno výše, právní úprava je obecná z důvodu možnosti lepší a vhodnější aplikace právních norem na každý jednotlivý případ. V zákoně není stanovena žádná konkrétní výše výživného, jedná se tedy o typicky soudcovské právo, kdy záleží na uvážení soudu, jakou výši výživného stanoví. Pro určování výše výživného existují tabulky, ty však mají jen funkci pomocného charakteru, a soud má tedy vždy možnost zvážit a sám zhodnotit aktuální situaci případu.

Kogentní právní norma je typově taková norma, od které není možné se nijak odchýlit. Kogentnost úpravy vyživovací povinnosti spočívá v tom, že nelze disponovat s právem na výživné či povinností plnit vyživovací povinnost, není možné se jich vzdát a ani převést na třetí osobu. Kogentnost úpravy ovšem nevylučuje možnost dohody obecně – pomocí dohody mezi povinným

¹⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9. s. 253 – 254.

¹⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9. s. 254-255.

¹⁷ Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 16. června. 2011, sp. zn. III. ÚS 1303/11.

a oprávněným je možné upravit třeba rozsah výživného, způsob plnění dané povinnosti či splatnost. Taková dohoda ovšem podléhá schválení soudu.¹⁸

2.5.3. *Nepromlčitelnost práva na výživné a podstatná změna poměrů*

Právo na výživné se oproti ostatním právům nepromlčuje, nedochází tedy k zeslabení práva, avšak práva na jednotlivá opakující se plnění institutu promlčení podléhají, jak vyplývá z ustanovení § 613 Obč. Z. Ovšem u práva žádat o výživné či o jeho změnu platí, že je možné jej přiznat či zvýšit jen za dobu nejdéle tří let zpětně od podání daného návrhu.

Je-li výživné přiznáno soudním rozhodnutím, konkrétní dávky se promlčují za deset let ode dne, kdy podle daného rozhodnutí mělo být plněno. Je ovšem potřeba zmínit také to, že mezi zákonným zástupcem a dítětem neběží promlčecí lhůty do nabytí svéprávnosti dítěte. Dle ustanovení § 646 Obč. Z. promlčecí lhůta neběží ani mezi manžely po dobu, dokud manželství trvá. To obdobně platí i pro osoby žijící ve společné domácnosti, mezi zastoupeným a zákonným zástupcem, opatrovancem a opatrovníkem nebo mezi poručencem a poručníkem.

V případě, kdy bylo již jednou výživné stanoveno soudním rozhodnutím, lze k jeho změně či zrušení dojít opět jen soudním rozhodnutím, tedy byla-li po tomto rozhodnutí uzavřena dohoda upravující vyživovací povinnost, nejedná se o novou právní skutečnost, díky které by se předchozí soudní rozsudek stal neúčinným exekučním titulem. Finanční prostředky, které byly zaplacený na základě této dohody, se posuzují jako záloha, na kterou se pohlíží jako na majetek povinného.¹⁹

Nastane-li situace, kdy se změní poměry, může i soud změnit rozhodnutí o výživném, dojde tedy k tzv. modifikaci výše vyživovací povinnosti. Podstatná změna poměrů může nastat jak na straně oprávněného, tak také povinného. Na straně povinného se může jednat např. o ztrátu zaměstnání, vážnou nemoc s důsledkem snížení příjmů, vznik další vyživovací povinnosti, nabytí majetku apod. Naopak ke změnám, které se týkají strany oprávněného, dochází nejčastěji s jeho vývojem, pro dítě se jedná typicky o situaci, kdy nastupuje na

¹⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9. s. 254.

¹⁹ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2. S. 202-204.

novou školu. Dojde-li ke snížení výživného zpětně u nezletilého dítěte, spotřebované výživné se nevrací.²⁰

2.5.4. *Dobré mravy a zákaz zneužití práva*

Jak plyne z výše uvedeného, při aplikaci norem rodinného práva je nezbytné vycházet i z obecných zásad občanského práva. Konkrétně v § 8 Obč. Z. je upravena zásada zákazu zneužití práva, resp. že zjevné zneužití práva nepoživá právní ochrany. Pojem dobrých mravů je otevřeným právním pojmem, jehož obsah je dotvářen pomocí interpretace soudů v závislosti na aktuálním vývoji společnosti.

Zásady dobrých mravů pochází již z římského práva (*boni mores*). Tehdy tento institut spočíval v zachování pravidel slušnosti převzatých od předků. V současné době by se dalo dobré mravy charakterizovat jako soubor určitých pravidel, která existují v rámci celé společnosti a společností jsou taktéž uznávána. Tato pravidla slouží k hodnocení, co je ve společnosti žádoucí a co nikoliv.²¹ Obsah pojmu dobré mravy bychom tedy neměli hledat v zákonných normách, nýbrž spíše v povědomí a hodnotách společnosti.

Vzhledem k výše uvedenému lze tedy dovozovat, že mohou nastat i takové situace, kdy soud výživné nepřizná pro rozpor s dobrými mravy. V důvodové zprávě k ustanovení § 911 a 912 Obč. Z. autoři konkrétně upozorňují na příklad, který plně koresponduje právě s ustanovením § 912, kdy chování oprávněného nelze považovat za odporující dobrým mravům – oprávněný, v tomto případě dítě, sice vlastní majetek, ale zisk z něj nestačí k uspokojování jeho výživy, proto i takovému dítěti je možné přiznat dávky výživného.²²

2.6. *Obecné předpoklady pro vznik vyživovací povinnosti*

Jedním z důležitých předpokladů nejenom pro vznik, ale také pro trvání a zánik vyživovací povinnosti, je statusový či obdobný poměr. Statusovým poměrem se rozumí rodinněprávní poměr, kterým může být manželství či partnerství, exmanželský či expartnerský poměr nebo poměr příbuzenský v řadě přímé či dokonce poměr obdobný. Příkladem obdobného poměru v rámci

²⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9. s. 256-268.

²¹ JANEBA, Jiří. Dobré mravy. *Epravo.cz* [online]. Praha: EPRAVO.CZ, 20. 5. 2002 [cit. 26.10.2017]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dobre-mravy-16941.html>.

²² ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II (§655-978)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-2-27]. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X, § 911.

vyživovací povinnosti je vyživovací povinnost otce dítěte k neprovdané matce dítěte. Přestože zákon nestanovuje mezi neprovdanými rodiči seznam práv a povinností jako mezi manžely, stejně tento vztah ve sféře majetkové částečně upravuje. V tomto případě není rozhodné, zda spolu rodiče dítěte žijí ve společné domácnosti či nikoli, smyslem této úpravy je zajistit i neprovdané matce dítěte majetkovou ochranu. Jde tedy o snahu vyrovnat pokles možnosti výdělku spojený s těhotenstvím, porodem a péčí o dítě.²³

Tedy až tyto výše zmíněné zákonem upravené statusové poměry zakládají vznik, trvání či zánik vyživovací povinnosti.

Dalším z předpokladů je stav potřeby na straně oprávněného, tzn. toho, kdo má být vyživován, případně jeho neschopnost samostatně se živit, a na druhé straně také existence majetkových možností na straně povinného, tzn. toho, kdo má výživné poskytovat.²⁴

Neschopnost sám se živit, jak je zmiňováno v předešlém odstavci, je jedním ze základních hmotněprávních kritérií pro přiznání práva na výživné soudem. Jinak nazýváno také jako tzv. stav odkázanosti oprávněného na výživu, což nastává v situaci, kdy příjem oprávněného je nulový či tak nízký, že nestačí k uhrazení jeho potřeb. Přitom ke vzniku vyživovací povinnosti není rozhodující, zda se jedná o příjmy oprávněného z majetku či jakékoliv jiné.²⁵

Vyživovací povinnost rodičů k dětem vzniká *ex lege*, tedy ze zákona. A v případě, že o této povinnosti rozhoduje soud, jeho rozsudek má deklaratorní charakter, což je důležitý aspekt pro trestný čin zanedbání povinné výživy.²⁶

²³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9. s. 256-271.

²⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2014, s. 1038.

²⁵ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II (§655-978)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-2-27]. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X, § 911.

²⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2014, s. 1038.

3. Vyživovací povinnost rodičů k dětem

Vyživovací povinnost rodičů k dětem je upravena v občanském zákoníku, konkrétně v ustanovení § 910 a následujícím. Vzhledem k osobě oprávněného se jedná o nejdůležitější druh vyživovací povinnosti. Z její důležité povahy rovněž plyne její přední místo v právní úpravě vyživovací povinnosti. Vyživovací povinnost rodičů k dítěti se týká každého dítěte, neodvívá se tedy od konkrétní situace oprávněného. Ne vždy je však možné zajistit plnění vyživovací povinnosti vůči dítěti rodiči, v takových případech přichází na řadu plnění ze strany prarodičů či vzdálenějších předků.

3.1. Rodičovská odpovědnost

Do obsahu rodičovské odpovědnosti spadá mj. právo a povinnost o dítě pečovat a chránit jej, právo a povinnost se s dítětem osobně stýkat a právo a povinnost zastupovat dítě a spravovat jeho jmění. Z tohoto výčtu je patrné, že vyživovací povinnost do obsahu rodičovské odpovědnosti nespadá. Lehce rozpoznatelné je to na příkladu zbavení rodičovské odpovědnosti – je-li rodič zbaven rodičovské odpovědnosti, vyživovací povinnost mu zůstává v nezměněné míře. Ovšem i z tohoto případu existují výjimky, jako příklad lze uvést situaci, kdy je dítě osvojeno – nositelem rodičovské odpovědnosti se po právní moci rozsudku stává osvojitel a s tím na něj přechází i vyživovací povinnost vůči osvojenému dítěti.

Další odlišností rodičovské odpovědnosti je skutečnost, že rodičovská odpovědnost je na rozdíl od vyživovací povinnosti nedílná, tedy náleží oběma rodičům stejně, bez ohledu na to, zda sdílí společnou domácnost či jakou měrou se na péči o dítě podílí. Z ustanovení § 913 a 914 Obč. Z. vyplývá, že naopak vyživovací povinnost lze kvantifikovat vůči každému rodiči rozdílně.²⁷

3.2. Zájem dítěte

Občanský zákoník v platném znění vychází nejen z úpravy římského práva, jak je zmíněno výše, ale také z mezinárodních dokumentů, ze kterých přejímá zásady, které jsou určeny jako pomyslné hranice, kterých se zákonodárce a poté i soudce musí držet. Jednou z důležitých zásad je také zásada zájmu dítěte, která je v občanském zákoníku uplatňována hned na řadě míst. Jedná se o zásadu,

²⁷ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2. s. 107.

kteřá si klade za cíl dítě chránit, a to také pomocí normativních omezení jednání jiných jedinců, či stanovením určité povinnosti pro tyto jedince – tedy například vyživovací povinnosti.

Jak vyplývá z předchozího odstavce, jedním z nejdůležitějších hledisek při činnosti týkající se dítěte je právě zájem tohoto dítěte. Tento zájem je vždy prioritní, nelze jej tedy v žádném případě podřadit zájmům jiných osob či státu.

Zásada nejlepšího zájmu dítěte byla zavedena Úmluvou o právech dítěte, která byla přijata Valným shromážděním OSN dne 20. listopadu 1989. Jedná se o nejrozšířenější mezinárodní úmluvu o lidských právech, která byla přijata všemi státy světa, s výjimkou Somálska a USA. Hlavní zásady jsou obsaženy v první kategorii – zásada zájmu dítěte konkrétně v čl. 3, který říká, že zájem dítěte musí být zohledněn při jakékoliv činnosti týkající se dětí. Všichni dospělí by měli dělat rozhodnutí podle toho, co je nejlepší pro děti, jelikož tato rozhodnutí je přímo ovlivňují. Toto pravidlo se vztahuje také na finanční politiku země, na legislativu, na rozhodnutí týkající se budoucnosti jako takové.²⁸

Konkrétní výklad pojmu „zájem dítěte“ ovšem nenalezneme v mezinárodní úmluvě, ani v české právní úpravě. Důvodem toho je předpoklad, že každé dítě má vlastní zájmy, potřeby i schopnosti jako žádné jiné a nelze je tedy zobecňovat. Jakákoliv definice by pak v důsledku mohla vést k neefektivnímu využívání zásady. Vzhledem k neexistenci definice je tedy na soudech a orgánech dbajících na zajišťování ochrany a péče o dítě, jak svou rozhodovací praxí tento pojem vymezí v konkrétním případě. Z hlediska pojmu „zájem dítěte“ je zajímavý náleží Ústavního soudu, který deklaruje, že absence kvalifikované komunikace mezi rodiči je překážkou pro ustanovení střídané péče.²⁹ Tento náleží je příkladem, kdy soud přičítá zájmu dítěte nejvyšší stupeň důležitosti. S tímto přístupem soudů je zde ve výsledku ale také možnost, kdy se jeden rodič rozhodne využít možnosti odpírání komunikace s druhým rodičem s cílem zabránit kladnému rozhodnutí soudu pro ustanovení střídané péče.

Obecně z judikatury soudů lze zájem dítěte charakterizovat zejména jako snahu o to, aby dítě vyrůstalo v rodinné atmosféře, která mu zajistí stabilní prostředí pro zdravý vývoj jeho osobnosti a mravní zázemí. V konkrétních situacích tak může docházet k případům, kdy je pro zájem dítěte vhodnější,

²⁸ Úmluva o právech dítěte [online]. UNICEF: [detska_prava](https://www.unicef.cz/) [cit. 12.10.2017]. Dostupné z <https://www.unicef.cz/>.

²⁹ Náleží Ústavního soudu České republiky ze dne 23.2.2010 sp. zn. III. ÚS 1206/09.

aby o něj místo biologických rodičů pečovali pěstouni. V praxi se tak soudy setkávají s mnoha faktory, která musí při rozhodování v nejlepším zájmu dítěte zohlednit.³⁰

3.3. Předpoklady a podmínky vzniku

Již z názvu vyživovací povinnosti mezi rodiči a dětmi jasně vyplývá, že tato povinnost vzniká mezi příbuznými v linii přímé. Základním smyslem této povinnosti je zabezpečit potřeby oprávněného.

3.3.1. Statusový poměr a odkázanost na výživu

Základním předpokladem vyživovací povinnosti je tedy osobní vztah mezi oprávněným a povinným a s existencí tohoto vztahu je vždy spojena vyživovací povinnost. Obecně dle ustanovení § 911 Obč. Z. lze říci, že vyživovací povinnost rodiče k dítěti trvá, za splnění dalších podmínek, po takovou dobu, po kterou se není dítě schopno samo žít, není tedy stanovena žádná konkrétní věková hranice. Dovršení zletilosti dítěte nemá zásadní význam pro hmotněprávní úpravu, nýbrž hraje zásadní roli v rovině procesněprávní.

Hraničním kritériem tedy není věk dítěte, ale schopnost se samostatně žít, což může nastat i dříve než dítě dovrší věku 18 let. Obecně lze říci, že nezletilí mají způsobilost se sami žít již od dovršení 15. roku života, kdy nabývají způsobilost uzavřít pracovněprávní smlouvu, přestože jsou stále v určitém rozsahu zákonem č. 262/2006 Sb., zákoník práce, (dále jen jako „zákoník práce“), chráněni.

Studuje-li dítě i po dovršení 18 let, musí jeho studium splňovat určité znaky, jak judikoval Ústavní soud, a to, že se jedná o cílevědomou a soustavnou přípravu na budoucí povolání, která ve své podstatě představuje společensky akceptovanou alternativu k výkonu pracovní činnosti. Tedy za předpokladu, kdy studium dítěte nenese výše zmíněné znaky, nelze po rodiči oprávněně požadovat, aby se podílel na jeho výživě. Není ovšem vyloučeno, aby vyživovací povinnost k dítěti zanikla a znovu se obnovila. Typickým příkladem může být situace dítěte, které po úspěšném absolvování maturitní zkoušky nebylo přijato na

³⁰ TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-596-1. s. 4-7.

vysokou školu, v důsledku toho rok pracovalo a další rok na vysokou školu ovšem přijato bylo a ve studiu řádně pokračovalo.³¹

Nastane-li situace, kdy rodiče nemohou plnit vyživovací povinnost ke svým dětem, přechází tato povinnost většinou na prarodiče či další předky dítěte. Vzdálenější příbuzní mají vyživovací povinnost jen v případech, kdy tuto povinnost nejsou schopni plnit příbuzní bližší.

3.4. Rozsah a výše výživného

Rozsah přiznaného výživného se odvíjí od mnoha aspektů jak na straně oprávněného, tak také povinného. Je třeba zohlednit majetkové poměry, schopnosti a možnosti povinného v závislosti na odůvodněných potřebách oprávněného. V ideálním případě by měla být vyživovací povinnost plněna ze strany povinného dobrovolně, neboť je i v jeho zájmu zabezpečit řádnou péči svého potomka, proto je také preferována možnost, kdy rodiče uzavřou o výši výživného dohodu, která poté podléhá schválení soudem. Až v takovém případě, kdy se rodiče nejsou schopni dohodnout, nastupuje určení výše jednotlivých dávek výživného ze strany soudu.³²

Mezi odůvodněné potřeby oprávněného nepatří jen příspěvek na stravu, ale také jeho zájmy a volnočasové aktivity, dalším faktorem ovlivňujícím výši výživného je také školní docházka, přechod na střední školu, studium na univerzitě apod.³³ Odůvodněné potřeby je vždy třeba posuzovat vzhledem ke konkrétnímu případu.

Je taktéž důležité upozornit na skutečnost, že životní úroveň dítěte má být shodná s životní úrovní rodičů, kdy toto hledisko předchází hledisku odůvodněných potřeb dítěte, jak vyplývá z ustanovení § 915 odst. 1 Obč. Z. Výklad pojmu životní úroveň v zákoně nenalezneme, nicméně komentář k platné právní úpravě se o jisté definování pokouší, kdy pojem životní úroveň charakterizuje jako určitý stupeň uspokojování životních potřeb. Jedná se tedy spíše o hledisko socio-ekonomické, jelikož tyto potřeby mohou být charakteru

³¹ ŘEZNÍČEK, David a Alena HEJNÁ. *Zánik vyživovací povinnosti rodičů k dítěti*. Praha: EPRAVO.CZ, 15. 6.2017[cit.2.11.2017]. Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/zanik-vyživovací-povinnosti-rodicu-k-diteti-105970.html>.

³² ŠÍNOVÁ, Renáta, Ondřej ŠMÍD a Marek JURÁŠ. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013. Teoretik. ISBN 978-80-87576-74-8. s. 200-206.

³³ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2. s. 135-139.

hmotného i duchovního, konkrétně zahrnují úroveň výživy, oblékání, bydlení, vzdělání, zdravotní péče apod. Je nezbytné dbát na to, že občanský zákoník se zmiňuje o shodné životní úrovni s rodiči, nikoliv jen s jedním rodičem. Důsledkem toho může být, že v konkrétním případě bude jeden z rodičů pomyslnou životní úroveň dítěte zvyšovat a druhý naopak snižovat. V takovém případě je třeba dojít k určité střední hodnotě.³⁴

K rozsahu vyživovací povinnosti se již několikrát vyjadřoval i Ústavní soud České republiky. Ústavní soud opakovaně dochází k názoru, že příjmy a majetkové poměry povinného rodiče se musí posuzovat ve spojení s osobou, s níž žije ve společné domácnosti. Ústavní soud konstatuje, že jedná-li takto obecný soud, tedy posuzuje-li příjmy a majetkové poměry povinného rodiče bez ohledu na příjmy osoby s ním žijící, dochází tím k porušování ústavně zaručeného práva zakotveného v čl. 36 odst. 1 zákona č. 2/1993 Sb., Listina základní práv a svobod, (dále také jen jako „Listina“), práva na spravedlivý proces.³⁵

V řízení o stanovení výše výživného uplatňujeme zásadu potenciality výdělku povinného. Tato zásada znamená, že zohledňujeme, jakého výdělku by vzhledem ke svým schopnostem měl a mohl dosáhnout. To je ovšem možné jen v případě, kdy má povinný možnost své schopnosti realizovat, což záleží na konkrétním stavu trhu práce v rozhodné lokalitě a v rozhodném čase. *Svoboda* ve své publikaci dokonce uvádí, že potřeba vyživovat své nezaopatřené dítěte je důležitější, než aby rodič pracoval v oboru a na pracovní pozici přiměřené jeho vzdělání.³⁶

V praxi se také často objevují případy, kdy povinný a oprávněný žijí v jiném státě. Městský soud v Praze ve svém rozhodnutí uvádí, že nastane-li taková situace, kdy oprávněný a povinný žijí v jiné zemi, je k tomu třeba přihlížet. V tomto konkrétním případě žilo oprávněné dítě na území České republiky, tedy oceňování jeho odůvodněných potřeb bylo třeba provádět s ohledem na ekonomickou situaci v ČR, a povinný rodič žil i pracoval v zahraničí, a proto jeho poměry byly posuzovány dle situace ve státě, kde přebýval. Soud se u této příležitosti věnoval také problematice měny, v níž má být plněno.

³⁴ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II (§655-978)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-2-27]. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X, § 915.

³⁵ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 1. 2. 2008, sp. zn. II. ÚS 1619/07.

³⁶ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2. s. 135-139.

Městský soud v Praze dospěl k závěru, že zde převažuje zájem oprávněného dítěte, a tedy ve svém rozhodnutí stanovil jako výchozí měnu právě tu českou.³⁷

Právní úprava rozsahu vyživovací povinnosti a tedy i výše výživného je obecná, není stanovena její maximální ani minimální výše, a tak jsou v praxi na soudy kladeny poměrně vysoké nároky. Výhodou vysoké míry obecnosti je prostor pro detailní zvážení každého případu.³⁸

V České republice před několika lety vyvstal problém rozdílného určování výše výživného, přestože případy splňovaly znaky podobnosti. Vláda s cílem vyřešit tuto problematickou situaci v roce 2008 svým usnesením³⁹ schválila „Soubor prorodinných opatření – prorodinný balíček“, ve kterém uložila Ministerstvu spravedlnosti povinnost přijmout přesná opatření, která by vedla k nápravě, resp. která by zaručila všem dětem, o jejichž výživném bude rozhodováno, zabezpečení jejich veškerých odůvodněných potřeb. Ministerstvo spravedlnosti se v průběhu řešení této problematiky obrátilo také na Nejvyšší soud ČR, který však odmítl vydat sjednocující stanovisko, neboť problém sjednocení výživného není z jeho pohledu otázkou právní, nýbrž skutkovou.

Ve výsledku se tedy expertní skupina Ministerstva spravedlnosti nechala inspirovat zejména zahraniční právní úpravou, současnou rozhodovací praxí českých soudů a také odbornými články a komentáři.⁴⁰

³⁷ Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 11.12.1998, sp. zn. 18 Co 345/98.

³⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9. s. 234.

³⁹ Usnesení vlády č. 1451 ze dne 19. listopadu 2008.

⁴⁰ Metodický pokyn na sjednocování rozhodování soudů v otázce výživného.pdf, Ministerstvo spravedlnosti ČR. Dostupné z http://www.profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=13&id_article=253757&csum=ea038f57.

Součástí metodické pomůcky je také tato tabulka z roku 2010:

Tabulka č. 1

Kategorie	Věk dítěte	Procentuální rozmezí
1.	0 – 5 let	11 – 15%
2.	6 – 9 let	13 – 17%
3.	10 – 14 let	15 – 19%
4.	15 – 17 let	16 – 22%
5.	18 a více let	19 – 25%

Dostupné např. z:

http://www.profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=13&id_article=253757&csum=ea038f7

Z uvedené tabulky je patrné, že výpočet výše výživného spočívá na stanovení poměrných částí příjmů povinného, výše tohoto dílu určeného k výživě oprávněného se odvíjí také od věku oprávněného, kdy je jasně patrný jev, že výše výživného s rostoucím věkem dítěte stoupá.

Jako pozitiva výše uvedené tabulky lze jistě spatřovat zájem Ministerstva spravedlnosti ČR o tuto problematiku, neboť počet dětí v obdobných případech vzrůstá a je tedy nezbytné věnovat tomuto tématu více zájmu a pozornosti. Další výhodou tabulky je, že je čistě doporučující, má tedy pouze podpurný charakter pro podklad rozhodnutí. V konkrétním případě záleží na konkrétním soudu, jak zhodnotí situaci a jakou výši výživného nezaopatřenému dítěti přizná.

Na druhou stranu, tabulka má i značná negativa, a to například skutečnost, že nezohledňuje v praxi často se vyskytující jev, kdy je vyživovací povinnost stanovována k více dětem najednou či případy, kdy má povinný již z dřívější doby stanovenou vyživovací povinnost k jinému dítěti či dokonce několika dětem. V důsledku toho se v praxi setkáváme s tím, že se soudy tabulky nechrání a ve svém rozhodnutí ji nezohlední.

Do problematické situace se dítě v pozici oprávněného dostává v případě, kdy povinný rodič ztratí zaměstnání, zvláště nemá-li ani žádný zpeněžitelný majetek. V takovém případě je soud povinen zkoumat příčiny jeho nezaměstnanosti, ty mohou být objektivního či subjektivního charakteru. Objektivní příčiny nezávisí na vůli povinného, tedy například po jeho oboru a kvalifikaci není v místě bydliště pracovní poptávka, jeho zdravotní stav pracovat neumožňuje apod., kdežto subjektivní příčiny spočívají v nevíli povinného pracovat nebo zaměstnání přiznat (tzv. „pracuje načerno“). Shledá-li

soud, že povinný nepracuje z důvodu subjektivních příčin, stanoví takovou výši výživného, jakou by byl schopen vzhledem ke svým možnostem a schopnostem plnit, kdyby se práci nevyhýbal.⁴¹

Problematickou pro určení výše výživného je také situace, kdy je povinný rodič zbaven osobní svobody. Krajský soud v Ústí nad Labem již rozhodoval v případě, kdy byl povinný otec umístěn do vazby a následně do výkonu trestu, neboť spáchal trestný čin týrání svěřené osoby. V tomto konkrétním případě se soud přiklonil k rozhodnutí, ve kterém při určení výše vyživovací povinnosti k nezletilému dítěti, na kterém se otec dopustil týrání, přihlédl k možnostem, jaké měl povinný před umístěním do vazby.⁴²

Platby výživného se platí v pravidelných intervalech opakující se částkou, jejíž výše je stanovena v rozhodnutí soudu či schválené dohodě rodičů. Jednotlivé platby jsou zpravidla splatné vždy na měsíc dopředu. V případě, kdy na straně oprávněného vznikne nepředvídatelná skutečnost, např. nákladná léčba, může soud přiznat také platbu nebo platby navíc. Z ustanovení § 918 Obč. Z. také vyplývá, že v případech hodného zřetele je možné stanovit zálohování výživného povinným. Zálohované výživné spočívá ve složení zálohy na výživné splatné v budoucnu. Složená záloha se považuje za majetek povinného a do vlastnictví oprávněného přechází až jednotlivými daty splatnosti řádných plateb výživného.⁴³ Komentář k občanskému zákoníku uvádí, že za okolnosti hodné zřetele lze považovat třeba takové situace, kdy má povinný nepravidelné příjmy, zdědí značný majetek či má v plánu delší pobyt v zahraničí.⁴⁴

⁴¹ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II (§655-978)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-2-27]. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X, § 915.

⁴² Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 23.1.1998, sp. zn. 11 Co 507/97. Dostupné v Systému ASPI.

⁴³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9. s. 235.

⁴⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2014, s. 1112-1115.

3.4.1. Tvorba úspor

Před rokem 1989 bylo soudy soustavně judikováno, že výživné zásadně nemá vést k tvorbě úspor, tedy že má být stanovováno jen v takové výši, aby bylo dítětem za měsíc skutečně spotřebováno.⁴⁵

Významnou změnou obecně pro institut vyživovací povinnosti byla novela zákona o rodině z roku 1998, kterou bylo poprvé definováno právo dítěte podílet se na životní úrovni rodičů, z čehož lze již dovozovat změnu charakteru výživného obecně. Je logické, že mají-li rodiče nadstandardní příjmy, měla by i vyživovací povinnost být stanovena v nadstandardní výši. Na druhou stranu, obdobné pravidlo se uplatní i v opačném případě – má-li povinný rodič životní úroveň na velmi nízké úrovni, rozsah vyživovací povinnosti musí být stanoven v takové výši, aby odpovídal příjmům takového rodiče, to znamená, že výše výživného může být nižší, než jsou odůvodněné potřeby oprávněného.⁴⁶

Z dikce ustanovení § 917 Obč. Z. je patrné, že tvorba úspor se týká pouze vyživovací povinnosti rodiče k dítěti jak zletilému, tak také nezletilému, nebo vyživovací povinnosti předka k nezletilému dítěti.

Rodiče mohou v rámci dohody o rozsahu vyživovací povinnosti dospět ke konsensu tvořit dítěti úspory, avšak takové právo má také soud z úřední povinnosti, jedná-li se o dítě nezletilé, a jsou-li na straně povinného splněny předpoklady majetkových poměrů, které takovou tvorbu umožňují. Rodiče dítěte mají podle ustanovení § 896 a násl. Obč. Z. povinnost jako řádní hospodáři jmění dítěte spravovat, což se dozajisté uplatní také na správu případných úspor. Domnívá-li se soud, že by mohlo být jmění dítěte zneužito rodiči, může také spolu s verdiktem o povinnosti tvořit úspory ustanovit opatrovníka, který bude povinen tuto část jmění spravovat.⁴⁷ Zásadním rozdílem mezi zálohovaným výživným a tvorbou úspor je skutečnost, že úspory se na rozdíl od záloh složených

⁴⁵ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II (§655-978)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-3-5]. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X, § 917.

⁴⁶ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II (§655-978)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-3-5]. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X, § 917.

⁴⁷ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2, s. 169-178.

na výživné splatné v budoucnu stávají majetkem dítěte již v momentě, kdy jsou ze strany povinného poskytnuty.⁴⁸

Funkce takové tvorby úspor je zjevně patrná, jedná se o určitý způsob zajištění dítěte do budoucna, např. pro případ studia či na získání vlastního bydlení formou stavebního spoření.

Nicméně je třeba také upozornit na možné nedostatky právní úpravy týkající se tvorby úspor. Někteří odborníci vytýkají zákonodárci, že nijak neupravuje vztah tvorby úspor a běžného výživného. V praxi tedy nemusí být patrné, jak přistupovat k případům, kdy je sice stanovena povinnost tvorby úspor, ale také je třeba vzhledem ke změně poměrů zvýšit běžné výživné. Nicméně se ztotožňují s názorem *Svobody*, že na základě logického výkladu příslušného ustanovení lze dospět k závěru, že tvorba úspor má pokrýt případné neočekávané výdaje dítěte, tedy nemá na zvyšování běžného výživného žádný vliv.⁴⁹

3.4.2. *Domněnka příjmů povinného*

V praxi se lze setkat s případy, kdy rodiče v řízení před soudem nechtějí z určitých důvodů prokázat své skutečné pravidelné i nepravidelné příjmy. Zákonodárce ve snaze předejít zatajování příjmů do ustanovení § 916 Obč. Z. zakotvil nevyvratitelnou právní domněnku, jež stanovuje, že v případě, kdy osoba povinná nepředloží soudu podklady pro zhodnocení jejích majetkových poměrů, platí, že její průměrný měsíční příjem činí pětadvacetinásobek částky životního minima jednotlivce. Životní minimum pro jednotlivce v současné době činí 3410,- Kč za měsíc⁵⁰, tedy výše příjmů povinného po uplatnění nevyvratitelné domněnky činí 85.250,- Kč měsíčně. Odborníci se shodují, že smyslem tohoto ustanovení je nejen motivace k přiznání reálných příjmů, ale vzhledem ke konečné výši dle domněnky také sankce za neposkytnutí relevantních podkladů pro zjištění skutečného stavu, a tedy vyměření ideální výše výživného.⁵¹

⁴⁸ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II (§655-978)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-3-5]. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X, § 918.

⁴⁹ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2, s. 178.

⁵⁰ § 2 ZŽivMin

⁵¹ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II (§655-978)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-3-5]. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X, § 916.

Výše zmíněná domněnka se ovšem nevztahuje na všechny případy, zákonodárce stanovil, že jedná-li se o vyživovací povinnost rodiče k dítěti, uplatní se jak na nezletilé, tak také na dítě zletilé, ovšem v případě, kdy se jedná o vyživovací povinnosti jiného předka k dítěti, vztahuje se pouze na případy nezletilých dětí.

Smyslem ustanovení je, tedy vedle motivace a sankce pro povinného, zlepšení situace dětí, jejichž rodiče nehodlají v řízení o vyživovací povinnosti se soudem spolupracovat. Nicméně je nutné podotknout, že v určitých případech bude i tak pro rodiče výhodnější příjmy nepřiznat a nechat nastoupit uplatnění domněnky, typicky se toto může týkat rodičů podnikatelů, jejichž měsíční příjmy dosahují vyšších hodnot než onen pětadvacetinásobek životního minima jednotlivce.⁵²

3.3.3. Střídavá péče

Střídavá péče je jedna z forem možné péče o dítě v případě, kdy rodiče dítěte žijí odděleně. Čas, který dítě stráví s každým rodičem, by měl být stejný či alespoň obdobný. Střídavou péčí lze chápat jako snahu o co nejúplnější naplňování práva dítěte na oba rodiče a zachování fungujícího vztahu s nimi.

Ústavní soud stanovil čtyři základní kritéria, podle kterých by se soudy měly řídit, chtějí-li svěřit dítě do střídavé péče. První kritérium se týká existence pokrevního pouta mezi dítětem a o jeho svěřeni do péče usilující osobou. Druhým kritériem je míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěřeni do péče dané osoby. Na třetím místě mezi kritérii je schopnost dané osoby zajistit vývoj dítěte a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby. A na čtvrtém místě také přání onoho dítěte.⁵³

Přestože Ústavní soud stanovil tato čtyři kritéria, dále v témže nálezu také uvádí, že v případě, kdy jeden z rodičů naplňuje zmíněná kritéria lépe, je v zájmu dítěte, aby bylo svěřeno do péče tohoto rodiče.⁵⁴ Z toho lze vyvodit, že svěřování dětí do střídavé péče není bezbřehé a je důležité mít na paměti, že někteří rodiče využívají svých dětí, aby se při rozchodu pomstili bývalému partnerovi. Soud by se měl vždy snažit nalézt především nejlepší zájem daného dítěte.

⁵² HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975)*. Komentář. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2014, s. 1106-1110.

⁵³ TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-596-1. s. 7-9.

⁵⁴ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14.

Ústavní soud ale ve svých dalších nálezech také konstatuje, že i za situace, kdy jsou splněna výše zmíněná kritéria u obou rodičů zhruba stejně, mohou se v konkrétním případě objevit specifika, která svěřeni dítěte do střídavé péče brání, například to může být zdravotní či psychický stav dítěte nebo velmi velká vzdálenost bydliště rodičů. Tedy i Ústavní soud shledává, že ustanovení střídavé péče není vždy v nejlepším zájmu dítěte, o který jde především. Lze konstatovat, že je nepřijatelné zobecňovat na úkor specifických případů.

Na případy, kdy je dítě svěřeno do střídavé péče obou rodičů a mělo by trávit s oběma rodiči přibližně stejný čas, se vztahuje ustanovení § 914 Obč. Z., které říká, že povinnost hradit výživné se ukládá oběma rodičům a jeho výše se stanovuje s ohledem na poměr majetkových poměrů, možností a schopností rodičů.

V občanském zákoníku je stanoven zákaz započtení výživného pro nezletilé dítě. Kdybychom tedy vycházeli z premisy, že když oba rodiče mají přibližně stejné příjmy, jsou schopni finančně dítě zabezpečit bez potřeby stanovení vyživovací povinnosti, porušovali bychom tím princip zákazu započtení výživného již ve fázi řízení před soudem. Důležité je také vzpomenout, že výživné na dítě je majetkem jen a pouze tohoto dítěte. Smyslem tohoto zákazu je, aby dítě, které je svěřeno do střídavé péče, nebylo znevýhodňováno oproti dítěti, které bylo svěřeno do výlučné péče jednoho z rodičů. V případě, kdy jsou oba rodiče schopni hradit výživné, a dítě je svěřeno do střídavé péče, by podle *Trávníčka* mělo docházet k určení výše výživného s ohledem na potřeby dítěte stejně jako by bylo dítě svěřeno do péče výlučné a tento základ poté snížit poměrem kolik času bude dítě trávit u kterého z rodičů, typicky tedy o 50 %.⁵⁵

Započtení výživného, jak je zmiňováno výše, dle občanského zákoníku není přípustné. Důvodem této nepřijatelnosti je skutečnost, že dlužné výživné tvoří nesplacenou pohledávku, které se do doby zletilosti dítěte hradí k rukám rodičů, po nabytí zletilosti dítěte k jeho rukám. V situaci, kdy se rodiče dohodnou, že si stanovené výživné započtou, může po dovršení zletilosti dítěte dojít k situaci, kdy dítě podá návrh na exekuci proti oběma rodičům. Vzhledem k tomu, že by mezi rodiči neprobíhaly žádné platby, neměli by jak dokázat, že stanovené částky byly hrazeny v plné výši a do péče o dítě skutečně investovány.⁵⁶

⁵⁵ TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. V Praze: C.G. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-596-1. s. 16-21.

⁵⁶ TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. V Praze: C.G. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-596-1. s. 23.

Započtení výživného ovšem nemusí mít následky jen občanskoprávní, mohou nastat také důsledky trestněprávní. Touto problematikou se již zabývaly soudy České republiky, kdy byl obviněný z důvodu započtení výživného shledán vinným z přečinu zanedbání povinné výživy podle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, (dále také jen jako „TrZ“). Nejvyšší soud sice v tomto případě konstatoval, že na případy nelze nahlížet černobíle a že je nesmírně důležité zkoumat veškeré znaky tohoto přečinu, přesto je to značně nežádoucí a nedovolený jev.^{57 58}

3.3.4. Společná péče

Vedle výlučné péče a střídavé péče upravuje občanský zákoník v ustanovení § 907 toliko třetí možnost, a to péči společnou. Ustanovení § 907 odst. 1 říká, že soud může svěřit dítě do péče jednoho z rodičů, nebo do střídavé péče, nebo do společné péče; soud může dítě svěřit i do péče jiné osoby než rodiče, je-li to potřebné v zájmu dítěte. Má-li být dítě svěřeno do společné péče, je třeba, aby s tím rodiče souhlasili.

Z uvedeného ustanovení jasně vyplývá, že společná péče je možná jen se souhlasem rodičů. V občanském zákoníku však žádné další ustanovení upravující společnou péči nenalezneme. Jelikož není institut společné péče novinkou zavedenou občanským zákoníkem v platném znění, můžeme nalézt jeho charakteristiku v soudní praxi a odborné literatuře vztahující se na předešlou právní úpravu. Z praxe vyplývá, že při společné péči vykonávají péči a výchovu dítěte rodiče bez nutnosti soudní úpravy poměrů z důvodu, že jsou schopni se ohledně všech aspektů, včetně vyživovací povinnosti, dohodnout.⁵⁹

3.5. *Konkurence jednotlivých vyživovacích povinností ve vztahu k vyživovací povinnosti vůči dítěti*

V podkapitole 2.4. této práce je již zmíněno, že občanský zákoník i zákon o registrovaném partnerství upravují několik typů vyživovací povinnosti. Přestože jen velmi úzká skupina osob je zahrnuta do úpravy vyživovací povinnosti, můžeme se v praxi setkat s případy, kdy si jednotlivé typy konkurují.

⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR SP. ZN. 8 Tdo 1219/2012.

⁵⁸ TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. V Praze: C.G. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-596-1. s. 22.

⁵⁹ ŘEZNÍČEK, David a Alena HEJNÁ. *Společná péče o dítě po rozchodu rodičů*. Praha: EPRAVO.CZ, 3.2.2017 [cit. 9.11.2017]. Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/spolecna-pece-o-dite-po-rozchodu-rodicu-104923.html>.

Některé typy konkurence výslovně upravuje zákon, u jiných je třeba si řešení dovodit ze systematického zařazení v zákoně.

V případě konkurence vyživovací povinnosti rodičů k dětem a vyživovací povinnosti mezi ostatními příbuznými má přednostní postavení vyživovací povinnost rodičů k dětem.

Nastane-li konkurence vyživovací povinnosti mezi manžely, příp. rozvedenými manžely, a vyživovací povinností dětí vůči rodičům, přednost dostane vyživovací povinnost mezi manžely, příp. rozvedenými manžely. Z povahy věci lze dovozovat, že obdobné je řešení v případě konkurence vyživovací povinnosti mezi registrovanými, příp. bývalými registrovanými partnery, a vyživovací povinností dětí vůči rodičům.

Provdá-li se dítě či vstoupí-li do registrovaného partnerství, vyživovací povinnost mezi manžely, resp. partnery, předchází vyživovací povinnosti rodičů k dětem.

Dle ustanovení § 920 Obč. Z. se v situaci, kdy se dítě narodí neprovdané ženě, upřednostňuje vyživovací povinnost otce dítěte k matce jeho dítěte.⁶⁰

3.6. Zánik vyživovací povinnosti

Ustanovení § 911 Obč. Z. říká, že výživné lze přiznat, jen jestliže oprávněný není schopen se sám živit. Ze zmíněného ustanovení jasně vyplývá, že vyživovací povinnost rodiče k dítěti trvá jen po takovou dobu, kdy dítě není schopno se samo živit. Vyživovací povinnost tedy zaniká ze zákona momentem, kdy dítě již není odkázáno svou výživou na rodiče.⁶¹

Důsledkem toho, že není stanovena žádná přesná věková hranice, která by stanovovala nejvyšší možný věk dítěte pro čerpání výživného, jsou situace, kdy dochází ke zneužívání vyživovací povinnosti. Podle Ústavního soudu ČR nelze vnímat vyživovací povinnost rodiče jako bezbřehou. V obecné rovině nezletilí nabývají způsobilosti samostatně se živit ve věku 15 let, kdy jsou způsobilí uzavřít pracovněprávní smlouvu podle zákoníku práce. Za situace, kdy studium dítěte nenese znaky soustavnosti a cílevědomosti, nelze na rodiči spravedlivě požadovat plnění vyživovací povinnosti. V uvedeném usnesení

⁶⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9. s. 256-257

⁶¹ ŘEZNÍČEK, David a Alena HEJNÁ. *Zánik vyživovací povinnosti rodičů k dětem*. Praha: EPRAVO.CZ, 15.6.2017 [cit. 9.11.2017]. Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/zanik-vyzivovaci-povinnosti-rodicu-k-diteti-105970.html>

dokonce Ústavní soud výslovně říká, že dovedeme-li to až k závěrům *ad absurdum*, dítě by mohlo zahajovat a ukončovat své studium řadu let, bez toho, aniž by některé studium řádně dokončilo.⁶²

Vyživovací povinnost mezi povinným a oprávněným zaniká ze zákona také v případech, kdy mezi nimi zanikne statusový poměr. Taková situace nastává například popřením otcovství, což má za důsledek zánik vyživovací povinnosti otce k dítěti. V případě smrti povinného občanský zákoník v ustanovení § 1165 a násl. upravuje tzv. právo na zaopatření, kdy jde o čerpání výživného z pozůstalosti.⁶³

Další možností zániku vyživovací povinnosti je vznik konkurenční vyživovací povinnosti, která předchází vyživovací povinnosti rodičů k dětem, tedy vyživovací povinnost mezi manželi, příp. registrovanými partnery. Soud rozhoduje o zániku vyživovací povinnosti jen v případě, kdy je moment zániku mezi povinným a oprávněným sporným.⁶⁴

Důležité je také vzpomenout na názory jiných odborníků, konkrétně *Sovová* a *Císařová* v případě, kdy byla vyživovací povinnost určena soudem, doporučují i její zrušení soudem.⁶⁵

3.7. *Bezdůvodné obohacení*

Zásada, že se nikdo nemá obohacovat bezdůvodně na úkor jiného, aniž by ji k tomu opravňoval právně relevantní důvod, pochází již z římského práva.⁶⁶ V případě bezdůvodného obohacení souvisejícího s vyživovací povinností neobsahuje občanský zákoník zvláštní ustanovení, použijí se proto obecná ustanovení upravující závazky z bezdůvodného obohacení, obsažená v § 2991 a násl. Obč. Z.

Vzhledem k ustanovení § 923 odst. 2 věty první Obč. Z., jež mimo jiné stanovuje, že spotřebované výživné se ve věci nezletilých dětí nevrací.

⁶² Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 25.3.2014, sp. zn. IV. ÚS 1247/13.

⁶³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9. s. 256.

⁶⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9. s. 256.

⁶⁵ SOVOVÁ, Olga a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Rodina v novém soukromém právu: interdisciplinární právní pohled*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-569-1. s. 68.

⁶⁶ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI (2521-3081)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 27.02.2018]. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X, § 2991.

K bezdůvodnému obohacení tedy může v praxi docházet tak, že někdo plnil vyživovací povinnost za jiného, popř. rozhodl-li soud o snížení nebo zrušení výživného za dobu minulou pro zletilé dítě.

Konkrétně se může jednat o situaci, kdy byla vyživovací povinnost přiznána oběma rodičům, ale plní pouze jeden z nich, a to i za druhého, nebo třeba situace, kdy je vyživovací povinnost přiznána příbuzným ze strany obou rodičů, plní ji však jen jedni, a to i za druhou stranu příbuzných. Bezdůvodné obohacení v takové situaci nespočívá ve zvýšení hodnoty majetku, ale v jeho nezmenšení, jelikož povinnost obohaceného byla plněna jiným, ochuzeným.

V takovém případě je ochuzeným ten, kdo plnil za jiného, obohaceného. Ochuzený je oprávněn po obohaceném požadovat vydání bezdůvodného obohacení. V praxi může mít postavení ochuzeného víceméně kdokoliv, kdo plní za někoho jiného.

Při posuzování bezdůvodného obohacení není rozhodující, zda ochuzený plnil na základě soudního rozhodnutí. Rozhodující je vždy faktický skutek splnění. Jasně lze tedy dovodit, že obohaceným může být jen ten, kdo byl povinen plnit vyživovací povinnost, tzn. poskytovat jednotlivé dávky výživného.⁶⁷ Důsledkem výše popsané situace, tedy plnění za jiného, vzniká mezi obohaceným a ochuzeným závazek podle ustanovení § 2991 Obč. Z.

Z logiky věci vyplývá, že bezdůvodné obohacení nastává momentem přijetí plnění oprávněným.⁶⁸

3.8. Stanovisko Nejvyššího soudu České republiky

Z důvodu, že v řízení ve věcech výživného je dovolání zákonem vyloučeno, chybí zde sjednocující judikatura vyšších soudů. Vzhledem k tomu, že do pravomoci Nejvyššího soudu ČR spadá také možnost vydávat sjednocující stanoviska, využilo tedy v roce 2016 občanskoprávní a obchodní kolegium soudu této pravomoci a vydalo stanovisko k zjišťování možností, schopností a majetkových poměrů povinného v řízení o výživném pro nezletilé děti.⁶⁹

⁶⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a Ivo TELEC. *Výživné v novém občanském zákoníku*. Praha: ČESKÁ ADVOKTÁNÍ KOMORA V PRAZE, 31.3.2014 [cit. 25.02.2017]. Dostupné z <http://www.bulletin-advokacie.cz/vyzivne-v-novem-obcanskem-zakoniku?browser=mobi>.

⁶⁸ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI (2521-3081)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 27.02.2018]. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X, § 2991.

⁶⁹ Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.10.2016 k zjišťování možností, schopností a majetkových poměrů povinného v řízení o výživném pro nezletilé děti, sp. zn. Cpjn 204/2012, [cit. 28.02.2018] dostupné z:

V rámci tohoto stanoviska se Nejvyšší soud věnoval hned několika otázkám, a to vyživovací povinnosti prarodičů a ostatních předků vůči dítěti, schválení dohody rodičů o výživném, úrokům z prodlení z dlužného výživného, určení výše potencionálního příjmu a také stanovení vyživovací povinnosti rodičům-podnikatelům.

Ohledně vyživovací povinnosti rodičů a ostatních předků vůči dítěti dospěl soud k názoru, že vyživovací povinnost ostatních předků vůči dítěti přichází na řadu, jestliže rodič není z objektivních důvodů schopen své povinnosti dostát, nebo je-li z určitých důvodů vyloučené na rodiči povinnost vymáhat. Soud s těmito osobami řízení zahájí nebo je do řízení přibere z úřední povinnosti, jakmile vyjde taková potřeba najevo.

Nejvyšší soud ČR dále ve svém stanovisku také připomněl skutečnost, že návrhy účastníků v případě řízení ve věci nezletilého dítěte není vázán, a proto není jeho povinnost předložený návrh dohody rodičů posvětit. Soud upozorňuje, že je povinen vždy zkoumat, zda je možný výsledek řízení v nejlepším zájmu dítěte.

Další bod stanoviska byl věnován úrokům z prodlení na dlužném výživném. Nejvyšší soud ČR byl toho názoru, že přestože jsou instituty právo na výživné i vyživovací povinnost od rekodifikace začleněny mezi další soukromoprávní pohledávky, nelze jim upírat jejich rodinněprávní specifika. Soud tedy dovozoval, že nelze oprávněně požadovat s dlužným výživným taktéž úroky z prodlení. Nicméně zákonodárce problematiku úroků z prodlení vyřešil novelou občanského zákoníku s účinností od 28. 2. 2017⁷⁰, kdy do textu předpisu doplnil ustanovení § 921 odst. 2, jenž zákonně zakotvuje právo oprávněného po povinném v případě prodlení s placením výživného úroky z prodlení požadovat. Ještě téhož roku, konkrétně s účinností od 30. 9. 2017, se dočkala úprava vyživovací povinnosti další změny. Novelou⁷¹ byl zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, (dále také jen jako „ZŘS“), rozšířen o nové ustanovení § 472a týkající se úroků z prodlení, které soudu rozhodujícímu o úrocích z prodlení výživného pro nezletilé děti přiznává právo uložit

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/A78271DBD5871055C12580580024F1A4?openDocument&Highlight=0.

⁷⁰ Zákon č. 460/2016 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony.

⁷¹ Zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

povinnému, který je v prodlení, povinnost zaplatit úroky z prodlení, a to i na plnění splatné v budoucnu. Jedná se o řízení čistě návrhové, soud tedy nemůže postupovat z úřední povinnosti.

Další část stanoviska byla věnována otázce určení výše potencionálního příjmu. Soud konstatoval, že se jedná o nejvyšší možný příjem, kterého by povinný vzhledem k jeho schopnostem a možnostem mohl dosahovat. Jako možné případy, kdy lze rozhodovat dle potencionálního příjmu povinného soud ve svém stanovisku zmiňuje příklady, je-li povinný umístěn ve výkonu trestu, či vyhýbá-li se práci.

Na závěr byla řešena otázka posuzování vyživovací povinnosti podnikatelů, resp. těch, kteří mají příjem z jiné než závislé činnosti. V tomto případě soud preferuje, aby obecný soud hodnotil nejen záznamy o hospodaření, ale také celkovou životní úroveň rodičů. Soud upozorňuje, že z dokumentů týkajících se hospodaření nemusí být celkový skutkový stav zjištěn řádně.^{72 73}

3.9. Procesní postup

Jakákoliv hmotněprávní subjektivní práva je před soudem vždy třeba uplatňovat podle procesních předpisů. Z toho jasně vyplývá, že hmotná a procesní právní úprava jsou spolu úzce spjaty, a proto považují za nezbytné k dosavadní části týkající se hmotného práva doplnit alespoň stručný přehled procesní úpravy.

V oblasti soukromého práva máme dvě nejvýznamnější právní úpravy procesního práva, a to zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, (dále také jen jako „OSŘ“), a dále zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Občanský soudní řád je základním procesním pramenem, jedná se o předpis veřejnoprávní povahy a relevantní hmotněprávní úpravu obsahuje zejména občanský zákoník. Předmět úpravy občanského soudního řádu nalezneme hned v ustanovení § 1 zákona, které říká, že občanský soudní řád upravuje postup soudu a účastníků v občanském soudním řízení tak, aby byla zajištěna spravedlivá ochrana soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků,

⁷² Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.10.2016 k zjišťování možností, schopností a majetkových poměrů povinného v řízení o výživném pro nezletilé děti, sp. zn. Cpjn 204/2012, [cit. 28.2.2018] dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/A78271DBD5871055C12580580024F1A4?openDocument&Highlight=0.

⁷³ TOMEŠOVÁ, Jana. *Stanovisko Nejvyššího soudu k některým aspektům řízení o výživném pro nezletilé děti*. Právní prostor [online]. 2017, 18.1.2017 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/stanovisko-nejvyssiho-soudu-k-nekterym-aspektum-rizeni-o-vyzivnem-pro-nezletile-deti>.

jakož i výchova k dodržování smluv a zákonů, k čestnému plnění povinností a k úctě k právům jiných osob.

V návaznosti na rekonstrukci občanského práva hmotného byly provedeny také změny v rámci občanského práva procesního. S přijetím zákona o zvláštních řízeních soudních došlo k vyčlenění nesporného řízení z občanského soudního řádu a k jeho přesunu právě do nově přijatého zákona. To tedy znamená, že v občanském soudním řádu byla zachována úprava soudních řízení sporných, zatímco nesporná řízení jsou nyní obsažena v zákoně o zvláštních řízeních soudních. Rozdílů mezi sporným řízením a řízením nesporným bychom našli hned několik, avšak hlavním rozdílem je jejich účel - řízení sporné ochraňuje porušená nebo alespoň ohrožená subjektivní práva, řízení nesporné upravuje vztahy účastníků *pro futuro*, tedy takzvaně do budoucna.⁷⁴

Zákon o zvláštních řízeních soudních obsahuje v ustanovení § 2 rozsáhlý výčet nesporných řízení tímto zákonem upravených, pro předmět této kapitoly jsou nejpodstatnější řízení ve věcech péče soudu o nezletilé, do kterých dle ustanovení § 466 téhož zákona spadá rozhodování ve věcech výživy nezletilého dítěte.

Jak vyplývá z výše uvedeného, zákon o zvláštních řízeních soudních obsahuje speciální úpravu ve vztahu k občanskému soudnímu řádu. V případech vyživovací povinnosti týkající se nezletilých dětí se použijí ustanovení právě zákona o zvláštních řízeních soudních. Řízení o vyživovací povinnosti k nezletilým dětem je nesporným typem řízení. Řízení ve věcech zletilých dětí je sporným řízením, a proto se pro něj použijí příslušná ustanovení občanského soudního řádu. Ustanovení § 477 ZŘS říká, že nabyde-li dítě v průběhu řízení zletilosti, soud dokončí toto řízení podle předpisů vztahujících se k dětem nezletilým.

Důležité je upozornit na odlišnosti soudních řízení ve věcech nezletilých. Takové řízení je osvobozeno od soudních poplatků, jedná se o tzv. osvobození věcné. Žádné straně nepřísluší nárok na náhradu nákladů řízení. Řízení je ovládáno zásadou oficiality, to znamená, že je možné jej zahájit i bez návrhu nebo na základě podnětu orgánu sociálně-právní ochrany dětí, ale to pouze v takových případech, kdy se jedná o řízení ve věci k nezletilému dítěti. Orgán sociálně-právní ochrany dětí může mít v řízení postavení opatrovníka dítěte, takové

⁷⁴ *Nová úprava nesporných soudních řízení.* Kučera & Associates advokátní kancelář. Kučera & Associates advokátní kancelář [online]. Copyright 2018 Kučera [cit. 27.02.2018]. Dostupné z <http://www.kuceralegal.cz/blog/2%14/05/29/nova-uprava-nespornych-soudnich-rizeni/>.

postavení však může být v určitých případech přiznáno i advokátovi. V řízení se uplatní i zásada vyšetřovací. Cílem tohoto typu řízení je rozhodnout v nejlepším zájmu dítěte, i proto tedy soud není v průběhu řízení vázán návrhy účastníků. Je-li to v zájmu dítěte, soud může řízení taktéž přerušit a nařídit rodičům návštěvu mediátora, jenž je soudem speciálně proškolen pro mimosoudní řešení sporů. K naplnění zájmu dítěte slouží také určení místní příslušnosti soudu, jež se odvíjí právě od bydliště dítěte. Řízení ve věcech výživného se vždy v prvním stupni projednává před okresním soudem, příp. obvodním soudem v Praze, či Městským soudem v Brně.⁷⁵

Výživné může být jak předmětem samostatného řízení, tak také společného řízení, jedná-li se o širší úpravě poměrů mezi rodiči a dětmi. O společné řízení se jedná zejména tehdy, kdy soud rozhoduje o úpravě poměrů k nezletilému dítěti po rozvodu rodičů apod. Samostatné řízení o výživném se rozumí takové řízení, kdy dochází pouze ke zvýšení či snížení již stanovené výše výživného.⁷⁶

Účastníky řízení o výživném pro nezletilé dítě je nezletilý, ti, kteří mají vůči dítěti vyživovací povinnost, zpravidla rodiče nebo prarodiče, a ti, kdo mají dítě ve své péči, tedy mají právo přijmout výživné. Jak již zmiňuji výše, dítě je pro záležitosti související s řízením zastoupeno kolizním opatrovníkem.⁷⁷ Jedná-li se o řízení týkající se výživného pro zletilé děti, není již potřeba speciálního zastoupení.⁷⁸

Ustanovení opatrovníka je v takovémto typu řízení žádoucí zejména ze dvou důvodů - zaprvé proto, že mezi rodiči může, a také často dochází, během řízení ke sporům, které by odporovaly zájmu dítěte. A za další proto, aby nedocházelo ke střetu zájmu mezi rodiči a dětmi. Soud ustanoví opatrovníka pomocí usnesení, proti kterému je přípustné odvolání ve lhůtě patnácti dnů od jeho doručení.⁷⁹

Opatrovník může být buď orgán sociálně-právní ochrany dětí či advokát, příp. pracovník neziskové organizace. Z důvodu zamezení kolize zájmů by neměl

⁷⁵ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekonstrukci práva*. Praha: Leges, 2014. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-023-9. s.90-97.

⁷⁶ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2, s. 190-202.

⁷⁷ SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-606-7. S. 71-73.

⁷⁸ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekonstrukci práva*. Praha: Leges, 2014. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-023-9. s.90-97.

⁷⁹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekonstrukci práva*. Praha: Leges, 2014. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-023-9. s.90-97.

být opatrovníkem nezletilého orgán sociálně-právní ochrany dětí v případech, kdy podal návrh na zahájení řízení. V takových případech je na místo opatrovníka jmenován advokát, příp. pracovník neziskové organizace, což má bohužel nepříznivý praktický dopad, neboť advokát ani pracovník neziskové organizace nemají podle ustanovení § 55 odst. 5 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, (dále také jen jako „ZOSPOD“) právo nahlížet do spisové dokumentace vedené o dítěti u orgánu sociálně-právní ochrany. Toto ustanovení zakládá nerovné postavení účastníků řízení, které je v rozporu s Ústavou i Listinou. Tento problém tak již neunikl pozornosti Ústavního soudu, který stanovil, že v případech, kdy jsou možné dva výklady, extenzivní a restriktivní, je na soudu, aby zvolil ten, jenž odpovídá dalším metodám výkladu, zejména pak úvaze teleologické.⁸⁰

Orgány sociálně-právní ochrany dětí jsou ty orgány, které mají takové postavení zákonem přiznáno, zpravidla jsou začleněny jako samostatné oddělení do systematiky obecního, příp. městského, úřadu obce s rozšířenou působností. Osobní složku úřadu tvoří odborně proškolení pracovníci.⁸¹

Probíhá-li v momentě dosažení zletilosti dítěte řízení ve věci vyživovací povinnosti, je důležité vyřešit otázku, zda může takové dítě vzít návrh zpět, přestože jej před nabytím zletilosti podal rodič, který o dítě pečoval. V nedávné době o obdobném případě rozhodoval i Ústavní soud ČR, který ve svém nálezu stanovil, že vezme-li návrh na zvýšení výživného k nezletilé dceři, podaný její matkou proti otci, tato dcera po dovršení zletilosti zpět, nemohou soudy zastavit řízení, aniž by rozhodly o návrhu na zvýšení výživného za vymezené období její nezletilosti. Přestože případný dluh z titulu zvýšení výživného na dobu nezletilosti by otec byl povinen platit k rukám dnes již zletilé dcery, nemůže být uvedená skutečnost překážkou tomu, aby o tomto návrhu bylo meritorně rozhodováno.⁸²

V případě návrhového řízení musí návrh obsahovat povinné náležitosti, vedle obecných náležitostí jsou takovými náležitostmi určení data, od něžž má být výživné přiznáno, dále částka, která je požadována, a alespoň základní vylíčení důvodů, proč je nezbytné k řízení přistoupit. Přestože soud není návrhy účastníků

⁸⁰ HILŠEROVÁ, Eva. *Může advokát, jako soudem ustanovený kolizní opatrovník nezletilého, nahlížet do spisové dokumentace o dítěti, vedené OSPOD?*. Bulletin advokacie. 2014, 2014(6), 31-35. ISSN 1210-6348.

⁸¹ Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Slovník sociálního zabezpečení [online]. [cit. 01.03.2018] Dostupné z <http://slovník.mpsv.cz/organ-socialne-pravni-ochrany-deti-ospod.html>.

⁸² Nález Ústavní soudu České republiky ze dne 23. 1. 2018, sp. zn. II. ÚS 438/17-1.

vázán, je nezbytné, aby tyto byly bez podstatných vad. Návrh je oprávněn podat rodič vlastním jménem, příp. jiná osoba, jež má dítě svěřeno do své péče. Dosáhne-li dítě svéprávnosti, stává se jediným aktivně legitimovaným k podání takového návrhu.⁸³

3.7.1. Předběžné opatření

Řada na předběžné opatření přichází ve chvíli, kdy je třeba ještě před definitivním rozhodnutím soudu poměry mezi účastníky prozatímně upravit. Zejména v řízení o výživném je takové opatření nutné proto, aby se dítě v důsledku prozatímně chybějící úpravy situace nedostalo do hmotné nouze. Strany sporu jsou povinny se takovým opatřením řídit do doby, než je nahrazeno rozsudkem.⁸⁴

3.7.2. Rozhodnutí soudu

Soudy jsou dle ustanovení § 471 odst. 2 ZŘS povinny ve věcech péče soudu o nezletilé rozhodnout s největším urychlením. Soud vydá rozhodnutí ve věci samé zpravidla do 6 měsíců od zahájení řízení, s výjimkou jsou-li dány důvody zvláštního zřetele hodné. Pokud soud rozhodne až po uplynutí této lhůty, musí to v rozsudku náležitě zdůvodnit.

Rozhodnutí soudu má ve věcech výživného formu rozsudku, procesní věci jsou v průběhu řízení upravovány pomocí usnesení. Rozsudek vyhláší soud vždy jménem republiky a veřejně. Písemné vyhotovení rozsudku je vždy třeba doručit účastníkům nejpozději do třiceti dnů od jeho ústního vyhlášení.⁸⁵ Ustanovení § 162 OSŘ a § 473 ZŘS stanoví, že rozsudky odsuzující k plnění výživného jsou předběžně vykonatelné.

Druhou možností rozhodnutí v řízení o výživném je schválení návrhu dohody rodičů, ovšem i k takovému schválení dochází rozsudkem. Navrhují-li rodiče v řízení dohodu o úpravě výživy (příp. poměrů) nezletilého dítěte, soud může dohodu pouze v plném rozsahu schválit, nebo v celém rozsahu neschválit.

⁸³ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2, s. 190-194.

⁸⁴ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. Praha: Leges, 2014. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-023-9. s. 98-99.

⁸⁵ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. Praha: Leges, 2014. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-023-9. s.100-102.

Plnění vyživovací povinnosti není v rozsudku nijak časově omezeno. Platí, že v případě změny poměrů, má soud možnost rozhodnout znova s ohledem na aktuální stav.⁸⁶

Je-li řízení o výživném rozhodnuto formou schválení dohody, rodiče nejsou dle ustanovení § 476 ZŘS oprávněni proti tomuto rozhodnutí podat odvolání a učiní-li tak, soud jej odmítne z důvodu podání neoprávněnou osobou. Oprávnění podat odvolání má v takovém případě pouze opatrovník dítěte.⁸⁷

V praxi se často stává, že soud musí rozhodnout o výživném pro několik dětí současně, proto výrok rozsudku musí v takových případech obsahovat stanovení výživného pro každé takové dítě zvlášť.⁸⁸

3.7.3. Opravné prostředky

Jedná-li se o řízení podle zákona o zvláštních řízeních soudních, je odvolací řízení typicky ovládáno principem úplné apelace a koncentrace řízení se zde neuplatňuje. To neplatí, jedná-li se o řízení podle občanského soudního řádu.⁸⁹

Proti rozhodnutí okresního soudu je možné podat odvolání v zákonem stanovené lhůtě patnácti dnů. Tento typ řádného opravného prostředku je nutno podat u soudu, který rozhodoval v řízení v prvním stupni. V odvolání je vždy třeba uvést, proti kterému rozhodnutí soudu směřuje, v jakém rozsahu jej napadá, v čem odvolatel spatřuje nesprávnosti předcházejícího řízení a čeho se odvoláním domáhá.

Vedle řádných opravných prostředků také existují opravné prostředky mimořádné. Obecně jimi dle zákona jsou dovolání, žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost. Nicméně ZŘS v ustanovení § 30 a rovněž OSŘ v ustanovení § 238 užití dovolání ve věcech výživného výslovně vylučují, a to má za následek, že soudy nižších stupňů nemají k dispozici sjednocující judikaturu, která by jim někdy nelehkou situaci v řízení ulehčila, což byl také jeden z důvodů, proč se Nejvyšší soud ČR rozhodl na poli této problematiky vydat

⁸⁶ *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7. s. 944-952.

⁸⁷ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2, s. 194-195.

⁸⁸ SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-606-7. s. 81.

⁸⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9. s. 336.

sjednocující stanovisko.⁹⁰ Zahradníková uvádí, že mimořádné opravné prostředky nepřichází v úvahu, neboť rozhodnutí ve věcech soudu o nezletilé lze z důvodu změny poměrů změnit.⁹¹

3.8. Výkon rozhodnutí

Nastane-li situace, kdy povinný neplní vyživovací povinnost uloženou mu soudem dobrovolně, přichází na řadu výkon rozhodnutí. Zákon o zvláštních řízeních soudních ohledně výkonu rozhodnutí upravuje pouze místní příslušnost, postavení Úřadu pro mezinárodně právní ochranu dětí a činnost soudu před nařízením výkonu rozhodnutí, proto je nezbytné postupovat dle úpravy obsažené v občanském soudním řádu a zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů, (dále také jen jako „ExŘ“).

Výkon rozhodnutí je možný dvěma způsoby, buď pomocí soudního výkonu rozhodnutí, anebo s pomocí exekutora. Tato volba je tedy na straně toho, v jehož prospěch má být pohledávka vymáhána. Úspěšný výkon rozhodnutí je ale možný jen v případě, kdy má povinný, který neplní mu uloženou povinnost dobrovolně, nějaký postižitelný majetek.⁹² Občanský soudní řád definuje ve svém ustanovení § 279 pohledávku týkající se výživného jako takzvanou přednostní pohledávku. To má za následek, že když dojde k souběhu vícero exekucí vůči totožnému povinnému, jsou tyto pohledávky prováděny vždy jako první.

Soudní výkon rozhodnutí i výkon rozhodnutí pomocí soudního exekutora je možné provádět pomocí několika způsobů, mezi které patří provádění srážek ze mzdy, příkázání pohledávky z bankovního účtu či prodej nemovitých a movitých věcí.⁹³ Z exekučního řádu nad rámec těchto způsobů vyplývá také možnost pozastavení řídičského oprávnění. Tento způsob výkonu je ale možný pouze v případě nedoplatku na výživném pro nezletilé děti.⁹⁴

⁹⁰ Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.10.2016 k zjišťování možností, schopností a majetkových poměrů povinného v řízení o výživném pro nezletilé děti, sp. zn. Cjpn 204/2012, dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/A78271DBD5871055C12580580024F1A4?openDocument&Highlight=0.

⁹¹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et al. *Civilní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. *ISBN 978-80-7380-571-5*. s. 307.

⁹² KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekonstrukci*. Praha: Leges, 2014. *Praktik (Leges)*. *ISBN 978-80-7502-023-9*. s.108-115.

⁹³ Exekutorská komora České republiky. Exekutorská komora České republiky [online]. [cit. 1.3.2018]. Dostupné z: <http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/823-18-samotne-provadeni-exekuce-vymahani-penezite-a-nepenezite-pohledavky?w=>.

⁹⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta a Ingrid KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ. *Civilní proces*. V Praze: C.H. Beck, 2015. *Academia iuris (C.H. Beck)*. *ISBN 978-80-7400-600-5*. s. 22 .

Soudní výkon rozhodnutí je oproti výkonu rozhodnutí prostřednictvím soudního exekutora, z mého pohledu, znevýhodněn v tom, že, přestože tento výkon není stížen povinností hradit soudní poplatky, oprávněný je povinen sám zvolit formu výkonu daného rozhodnutí, a to i přesto, že relevantní informace pro zvolení příhodné formy mu nemusí být známy.⁹⁵

Speciální situace nastává ve chvíli, kdy se povinný nachází ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody. V takovém případě se oprávněný dostává do velmi problematické situace, neboť, za předpokladu, že takto umístěný povinný chce své povinnosti dostát, ne vždy je možné zařadit jej k výkonu práce ve věznici.^{96 97} V krajních případech může dojít také k pozastavení vyživovací povinnosti.

3.9.1. Náklady výkonu rozhodnutí

Pokud se týká vykonávací řízení rozhodnutí péče soudu o nezletilé, použije se ustanovení § 506 ZŘS, které stanovuje, že náklady výkonu rozhodnutí hradí povinný.⁹⁸

Z hlediska problematiky hrazení náhrad exekutorovi v případě dětí zletilých, kdy se tuto odměnu nepodaří vymoci spolu s dlužnou částkou po povinném, je významný náleží Ústavního soudu, který sjednotil postoj do té doby nejednotné judikatury.⁹⁹

V dané věci se zletilá dcera domáhala dlužného výživného na svém otci. Nařízená exekuce byla zastavena z důvodu úmrtí povinného. Soudní exekutor dal podnět k zastavení exekuce s tím, aby soud dceři uložil povinnost hradit náklady exekuce. Okresní soud dceři uložil povinnost náklady exekutorovi uhradit, což rovněž potvrdil i soud odvolací. Proti rozhodnutí odvolacího soudu podala dcera ústavní stížnost. Ústavní soud shledal ústavní stížnost jako důvodnou a judikoval, že exekutor vystupuje při své činnosti v postavení podnikatele.

⁹⁵ MICHALÍK, Vojtěch. *Nucený výkon rozhodnutí prostřednictvím soudu či exekutora?* [online]. EPRAVO.CZ, 2012. [cit. 01.03.2018] Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/nuceny-vykon-rozhodnuti-prostrednictvim-soudu-ci-exekutora-82507.html>.

⁹⁶ Zaměstnávání vězňů. Vazební věznice Praha Ruzyně. *Generální ředitelství* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 01.03.2018]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/vazebni-veznice-praha-ruzyne/zamestnavani-veznu/>.

⁹⁷ PALOVČÍK, Petr. *Pro vězně je málo práce, přitom majitelé některých firem jsou s nimi spokojeni* [online]. iROZHLAS.cz, 2014 [cit. 01.03.2018]. Dostupné z: <https://www.irozhlas.cz/node/5912323>.

⁹⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta a Ingrid KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ. *Civilní proces*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-600-5. s. 157.

⁹⁹ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 21. ledna 2010, sp. zn. II. ÚS 1812/09.

Exekutor má šanci na zisk, zároveň ale nese i riziko, které nelze bezdůvodně přenášet na osobu oprávněnou.

Ústavní soud čerpal z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Van der Musselle proti Belgii. ESLP v tomto rozhodnutí deklaroval, že s výkonem určité profese, v této věci advokáta, jsou spojena i určitá rizika neuhrazení odměny za provedené služby, která jsou ale vykompenzována výhodami dané profese. Ústavní soud tento rozsudek vztáhl také na výkon exekutorské činnosti, kdy uvádí, že exekutor musí být s takovou možností srozuměn a vzhledem k dobrovolnému výkonu této činnosti k tomuto riziku také přistoupil. Podle názoru Ústavního soudu jsou tyto nevýhody exekutorské profese na druhou stranu vyrovnávány jedinečným postavením exekutora v průběhu exekučního řízení.¹⁰⁰

¹⁰⁰ LUŽNÁ, Romana. Vymáhání dlužného výživného. *Právo a rodina*. 2012, **14**,(12/2012), s. 5 -10. ISSN 1212-866X.

4. Vyživovací povinnost dětí k rodičům

Vyživovací povinnost rodičů k dětem, které je věnována celá předchozí kapitola, je, i přes mýty s ní spojené, vcelku běžně známá věc, kdežto o vyživovací povinnosti dětí k rodičům se to říci nedá. Dovoluji si soudit, že jen malá část laické veřejnosti je s faktem, že existuje takový typ vyživovací povinnosti, vůbec srozuměna.

Děti, které jsou schopné se již samy živit, mají povinnost podporovat své rodiče a zajistit jim slušnou výživu, jak vyplývá z ustanovení § 915 Obč. Z. Tato vyživovací povinnost je projevem morálky a mezigenerační solidarity. Vzhledem k její právní úpravě ale lze dovozovat, že plní spíše postavení práva dítěte podílet se na podpoře rodičů.¹⁰¹

Institut vyživovací povinnosti dětí vůči rodičům není v praxi příliš užíván, přesto lze předpokládat, že časem, vzhledem ke generačním změnám, kdy postupně stoupá počet seniorů oproti nedostatečnému počtu narozených dětí, bude nezbytné jej v praxi využívat mnohem častěji.

4.1. Právní úprava

Institut vyživovací povinnosti dětí k rodičům znala již předcházející právní úprava, tedy zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, (dále také jen „Z.o R.“), který v ustanovení § 87 stanovoval podobné znaky jako občanský zákoník v platném znění. Konkrétně se jednalo o obligatorní předpoklady stavu odkázanosti rodiče na výživu, na druhé straně samostatně se živící dítě (ať již zletilé nebo nezletilé) a také soulad s dobrými mravy. Dále předešlá úprava stanovovala, že každé z dětí plní takovou měrou, jaká odpovídá jeho možnostem.¹⁰²

Oproti tomu současná právní úprava obsahuje pouze jeden výslovný odstavec, § 915 odst. 2, který říká, že dítě je povinno zajistit svým rodičům slušnou výživu. Při interpretaci je proto nezbytné zohlednit nejenom úpravu obsaženou ve společných částech občanského zákoníku, ale také úpravu obsaženou ve společných ustanoveních o vyživovací povinnosti (§ 910 a násl.) a o výživném (§ 921 a násl.).

¹⁰¹ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II (§655-978)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 03. 2018]. Dostupné z Systému ASPI. ISSN: 2336 - 517X, § 915 odst. 2.

¹⁰² HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: komentář*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2005. Komentované zákony (C.H. Beck). ISBN isbn80-7179-912-2. s. 384 -387.

4.2. Základní pojmy

V oblasti vyživovací povinnosti je pojem slušné výživy dalším pojmem, jehož definici musíme dovozovat z judikatury či odborných výkladů. Jelikož se tento pojem nevyskytuje v zákonné úpravě žádného jiného typu vyživovací povinnosti, jedná se o pojem specifický právě pro institut vyživovací povinnosti dětí k rodičům. Nicméně odborníci dospěli k závěru, že slušná výživa je svým rozsahem omezenější než shodná životní úroveň, jež se uplatňuje u vyživovací povinnosti rodičů k dětem. Na druhou stranu je úroveň slušné výživy ale vyšší, než jen výživa přiměřená.^{103 104} Při stanovování výše výživného je vždy nezbytné vycházet z možností, schopností a majetkových poměrů povinného a odůvodněných potřeb oprávněného. Konkrétní rozsah tak bude dán vždy celkovými poměry oprávněného, jeho zdravotním stavem, věkem a dalšími faktory. Výživou se rozumí nejen potraviny, ale také bytová potřeba, náhrady na léky apod. Plnění výživného může být jak peněžního charakteru, tak také naturálního. Naturálním plněním se rozumí péče o oprávněného nebo o jeho domácnost.¹⁰⁵

Za další je třeba také v řízení zohlednit soulad s dobrými mravy. Vyživovací povinnost není možné přiznat např. v situacích, kdy rodič zanedbával povinnou výživu dítěte, dopustil se na něm trestného činu či opustil-li společnou domácnost.¹⁰⁶

Mezi důležité znaky institutu spadá také tzv. odkázanost na výživu. O stavu odkázanosti lze hovořit, když jsou rodiče materiálně závislí na povinném dítěti.¹⁰⁷

Charakter tohoto typu vyživovací povinnosti je podpůrný. Nastupuje na řadu až v takových případech, kdy není možné uplatňovat vyživovací povinnost manžela nebo registrovaného partnera, ale má přednost před nárokem na sociální dávky. Vzhledem k tomu, že je výživné vázáno pouze na osobu

¹⁰³ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: komentář*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2005. Komentované zákony (C.H. Beck). ISBN 80-7179-912-2. s. 384-387.

¹⁰⁴ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. Praha: Leges, 2014. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-023-9. s.78.

¹⁰⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-061-4. s. 426-430.

¹⁰⁶ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. Praha: Leges, 2014. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-023-9. s.79.

¹⁰⁷ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2, s. 205.

oprávněnou, tak nemůže být součástí společného jmění manželů.¹⁰⁸ Tedy i v případě, kdy rodiče žijí ve společné domácnosti a oba jsou odkázáni na podporu ze strany dětí, soud musí vyživovací povinnost určit a stanovit její rozsah vůči každému z rodičů zvlášť. Je-li na druhé straně naplněna pluralita povinných, soud určí každému z dětí vzhledem k jejich majetkovým možnostem dílčí závazek. Každý je odpovědný za jemu určený podíl.¹⁰⁹

Vyživovací povinnost dětí k rodičům vzniká ze zákona. Právo na výživné nepodléhá institutu promlčení, ale je možné jej přiznat nejdříve od zahájení řízení.¹¹⁰

Zánik vyživovací povinnosti dětí k rodičům je vázán na podstatnou změnu poměrů, smrt oprávněného nebo povinného, popření otcovství či osvojení. Zánik je dán také ztrátou schopnosti povinného se samostatně živit. Ustanovení § 923 odst. 2, které říká, že spotřebované výživné se nevrací, se v tomto případě nepoužije, protože se vztahuje pouze k nezletilým dětem. To znamená, že rozhodne-li soud o snížení či zrušení výživného za dobu minulou, rodič je povinen dítěti poskytnuté dávky výživného vydat. V případě, že soudem vyčíslenou finanční částku nevrátí, jedná se o bezdůvodné obohacení na straně rodiče.

Od práva na výživné ze strany dětí je nutné odlišovat institut tzv. *koadjutoria*, které spočívá v tom, že dítě, jenž žije ve společné domácnosti s rodiči je povinno se podle svých možností a schopností podílet na úhradě společných nákladů. Rozdíl těchto institutů plyne z účelu příspěvku, *koadjutorium* nemá čistě osobní charakter, neboť má sloužit k hrazení nákladů, které rodina vynakládá společně, tedy podílet se např. na hrazení účtů za energie, nákupu potravin apod. Jedná se tedy o povinnost dítěte určitým způsobem participovat na financování společné domácnosti.¹¹¹ Právní úprava *koadjutoria* je obsažena v ustanovení § 886 Obč. Z.

¹⁰⁸ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekonstrukci*. Praha: Leges, 2014. Praktikum (Leges). ISBN 978-80-7502-023-9. s.77-79.

¹⁰⁹ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II (§655-978)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-3-2]. ASPI_ID KO80_f2012CZ. Dostupné z Systému ASPI. ISSN: 2336 - 517X, § 915 odst. 2.

¹¹⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. Komentář. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 1090-1093.

¹¹¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: komentář*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2005. Komentované zákony (C.H. Beck). ISBN 80-7179-912-2. s. 386.

4.3. Procesní postup

Jak je již zmiňováno v podkapitole 3.7. této práce, ve věcech týkajících se nezletilých dětí se použijí ustanovení obsažená v zákoně o zvláštních řízeních soudních, naopak, netýká-li se řízení nezletilých dětí, přichází na řadu aplikovat procesněprávní úpravu, jež je obsažena v občanském soudním řádu, a to vzhledem k tomu, že se v tomto případě jedná o řízení sporné.¹¹²

Řízení o přiznání nároku na vyživovací povinnost ze strany dětí se zahajuje dnem doručení žalobního návrhu rodiče, příp. rodičů soudu. V tomto tedy lze spatřovat rozdíl oproti řízení ve věcech nezletilých, jelikož takové je možné zahájit i bez návrhu. V návrhu musí být mimo dalších náležitostí uvedena požadovaná výše výživného a doba, od kdy je výživné požadováno. Jelikož se jedná o řízení sporné, soud je návrhem vázán.

Věcně příslušným je okresní soud v prvním stupni. Místní příslušnost je dle ustanovení § 11 OSŘ odvozována od bydliště odpůrce, v tomto případě žalovaného dítěte, popř. dětí.¹¹³

Jak je již zmiňováno výše, tento typ řízení spadá mezi řízení sporná, z toho účastníkům plyne povinnost prokazovat skutečnosti sloužící ve prospěch jejich tvrzení, jsou tzv. obtěžkáni důkazním břemenem.¹¹⁴

Ve věci dle ustanovení § 36 odst. 1 OSŘ rozhoduje samosoudce a z ustanovení § 152 OSŘ plyne, že je rozhodováno formou rozsudku.

4.3.1. Opravné prostředky

Řízení o opravných prostředcích je upraveno v občanském soudním řádu. Proti rozhodnutí soudu prvního stupně je možné v zákonné lhůtě patnácti dnů podat odvolání. Odvolání se podává u soudu, který rozhodoval v řízení v prvním stupni. Odvolání musí obsahovat zákonem vymezené náležitosti, které jsou uvedeny v ustanovení § 205 a násl. OSŘ.

Mimořádnými opravnými prostředky jsou žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost. Dovolání je v ustanovení § 238 OSŘ ve věcech výživného výslovně vyloučeno.

¹¹² SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2, s. 205-207.

¹¹³ § 9 a § 11 OSŘ

¹¹⁴ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2, s. 206.

4.4. Výkon rozhodnutí

Není-li povinnost uložená soudem splněna dobrovolně, přichází na řadu výkon rozhodnutí. Postupuje se podle úpravy obsažené v exekučním řádu a občanském soudním řádu. Záleží jen na zvážení oprávněného, zda si vybere systém výkonu rozhodnutí podle části šesté občanského soudního řádu, či výkon pomocí soudních exekutorů podle exekučního řádu.

Po pravomocném nařízení výkonu rozhodnutí nastává fáze výkonu rozhodnutí, která se projevuje zásahy do majetkové sféry povinného.

Rovněž pohledávka týkající se věci vyživovací povinnosti dětí k rodičům spadá do sféry ustanovení § 279, které ji definuje jako pohledávku přednostní.

Exekuci na peněžité plnění je možné provádět pomocí srážek ze mzdy, příkázáním pohledávky, správou nemovité věci, prodejem věcí movitých a nemovitých, postižením závodu či zřízením soudcovského zástavního práva k nemovitým věcem.¹¹⁵

¹¹⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta a Ingrid KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ. *Civilní proces*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-600-5. s. 22.

5. Výživné s mezinárodním prvkem

Z osobní povahy vztahů, které pod úpravu rodinného práva spadají, vyplývá, že není v lidských silách ovlivnit, zda takové vztahy budou vznikat s přeshraničním prvkem či nikoliv. V právně ideálním případě by samozřejmě platilo, že lidé, než do takových vztahů vstoupí, si jejich důsledky a dopady promyslí. V případě, kdy jsou takové vztahy bezdětné, nejsou dopady rozpadu vztahu tak významné, jako když se rozpad vztahu s mezinárodním prvkem týká také nezletilých dětí. Přirozeně s otevřením státních hranic a politikou volného pohybu osob také souvisí vzrůstající počet dětí narozených z mezinárodních partnerství. Obsahem této kapitoly je vyživovací povinnost rodičů k dětem s přeshraničním prvkem.

Hlavním pramenem práva upravujícím právní vztahy s přeshraničním prvkem je zákon č. 91/2012 Sb., zákon o mezinárodním právu soukromém (dále také jen jako „ZMPS“), který byl vypracován v návaznosti na rekonstrukci soukromého práva, a tak nahradil starší právní úpravu z roku 1963. Zákon upravuje především kolize právních řádů v takových situacích, kdy na právní vztah dopadá právní úprava více států současně, jedná se o tzv. kolizní normy.

5.1. Právní úprava vztahující se na občany EU

Právní úprava týkající se pravomoci a rozhodného práva ve věcech výživy a výchovy nezletilých dětí odkazuje na úpravu evropskou, což je z hlediska zákona o mezinárodním právu soukromém výjev spíše výjimečný. V rámci Evropské unie se použije nařízení Rady (ES) č. 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti, (dále také jen jako „Nařízení o výživném“).¹¹⁶

Spolupráci Evropské unie a Haagské konference mezinárodního práva soukromého dochází ke specifickému propojení nařízení Evropské unie s mezinárodní smlouvou. Nařízení z části nahrazuje známé nařízení Brusel I.¹¹⁷, z jehož úpravy byla vyňata problematika vyživovací povinnosti.¹¹⁸

¹¹⁶ OCHMANNOVÁ, Lenka. *Přeshraniční vymáhání výživného v EU* [online]. [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/preshranicni-vymahani-vyzivneho-v-eu>.

¹¹⁷ Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

¹¹⁸ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-504-6., s. 255.

Smyslem přijetí nařízení bylo hlavně posílit problematické postavení oprávněného. Evropské nařízení upravuje pouze příslušnost k řízení ve věcech výživného. Toto nařízení je tedy použitelné pro takové případy, kdy povinný či oprávněný žije v některém z členských států Evropské unie. Nařízení umožňuje zúčastněným subjektům žalovat osobu povinnou k plnění vyživovací povinnosti u soudu ve svém domovském státě. Soud rozhoduje formou rozsudku, který je vykonatelný v kterémkoli z členských států Unie. Pro výkon takového rozsudku již není nutné splnit žádné další podmínky či předpoklady.¹¹⁹

Z ustanovení § 461 ZŘS plyne, že rovněž v řízení s mezinárodním prvkem je možné vydat předběžné opatření. Nezbytné je upozornit na skutečnost, že v rámci řízení ve věci vyživovací povinnosti, jež je vedeno před soudem jednoho členského státu, je možné podat návrh na vydání takového opatření i u soudu v jiném členském státě, byť není dle nařízení ve věci příslušný rozhodovat.¹²⁰

Ovšem je-li o vyživovací povinnosti rozhodnuto v členském státě Evropské unie, ve kterém je také místo pobytu oprávněného, návrh na změnu takového rozhodnutí již nelze podat v odlišném státě, než ve kterém bylo prvotně rozhodnuto.

Pro řízení, která byla zahájena před účinností nařízení¹²¹, se pro určení pravomoci použije nařízení Brusel I.¹²²

Rozhodné právo není součástí nařízení, proto je nezbytné užít ustanovení obsažená v Haagském protokolu.¹²³

Aplikační přednost před Nařízením o výživném může mít pouze dvoustranná smlouva o právní pomoci. Takové smlouvy má České republika uzavřené třeba s Ruskem, Ukrajinou či Vietnamem.¹²⁴

¹¹⁹ Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti.

¹²⁰ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. Praha: Leges, 2014. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-023-9. s.121-122.

¹²¹ Účinnost od 18. 6. 2011.

¹²² PAUKNEROVÁ, Monika. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-368-5. s.383.

¹²³ Čl. 15 nařízení Rady (ES) č.4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti.

¹²⁴ PAUKNEROVÁ, Monika. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-368-5. s. 382-383.

5.2. Právní úprava vztahující se na osoby žijící mimo EU

Žije-li jeden ze subjektů vyživovací povinnosti mimo území Evropské unie, není zde prostor pro užití úpravy evropské. Prvotním krokem v případě, kdy je povinný či oprávněný občanem státu, který není členem EU, je zjistit, zdali stát, jehož je státním příslušníkem, přistoupil k některé z těchto úmluv: Haagská úmluva z roku 2007 o mezinárodním vymáhání výživného dítěte a jiných forem výživného, Haagský protokol z roku 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti a Úmluva OSN o vymáhání výživného v cizině z roku 1956.¹²⁵

5.2.1. Haagská úmluva z roku 2007 o mezinárodním vymáhání výživného dítěte a jiných forem výživného

Mezi důvody přijetí Haagské úmluvy byla potřeba moderních postupů, které by v rámci řízení týkajících se vyživovací povinností poskytovaly efektivitu, rychlost, účinnost atp. Při sepisování úmluvy bylo stavěno na rysech původních Haagských úmluv a také Úmluvy OSN z roku 1956.

Smyslem úmluvy je také zakotvit spolupráci dotčených orgánů, zpřístupnění žádostí o rozhodnutí o vyživovací povinnosti, zajištění uznání a výkonu rozhodnutí o výživném a také zakotvení účinných opatření pro časově efektivní vynucování rozhodnutí ve věci vyživovací povinnosti.¹²⁶

5.2.2. Haagský protokol z roku 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti

Smyslem přijetí Haagského protokolu bylo vytvořit společnou úpravu rozhodného práva pro problematiku vyživovací povinnosti, která doplňuje Haagskou úmluvu z roku 2007 o mezinárodním vymáhání výživného k dětem a dalších druhů vyživovacích povinností. Tento protokol nahrazuje Haagskou úmluvu z roku 1956 o právu použitelném na vyživovací povinnosti k dětem a Haagskou úmluvu z roku 1973 o právu použitelném na vyživovací povinnosti.¹²⁷

Protokol obecně stanovuje, že vyživovací povinnost se řídí právem toho státu, ve kterém má z vyživovací povinnosti oprávněný místo svého obvyklého pobytu. Ovšem bez ohledu na tuto úpravu protokol umožňuje také,

¹²⁵ *Právní dokumenty* [online]. [cit. 05. 03. 2018]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/vyživne/pravni-dokumenty/>.

¹²⁶ čl. 1. Haagské úmluvy z roku 2007 o mezinárodním vymáhání výživného dítěte a jiných forem výživného.

¹²⁷ čl. 18 Haagského protokolu z roku 2007.

aby si strany formou písemné podepsané dohody před zahájením řízení výslovně určily rozhodné právo.¹²⁸ I takové určení rozhodného práva na základě konsensu má však své limity, které jsou stanoveny v čl. 8 protokolu. Takové stranami zvolené právo musí být v určitém vztahu k subjektům řízení. Konkrétně si strany mohou zvolit mezi právem státu, jehož státním příslušníkem je některá ze stran řízení, právem státu, v němž má některá ze stran místo svého obvyklého pobytu v okamžiku určení, právem určeným stranami jako rozhodné právo pro jejich majetkové poměry nebo rozvod či rozluku, popř. právem, které se pro jejich majetkové poměry či rozvod nebo rozluku použije.¹²⁹

5.2.3. Úmluva OSN o vymáhání výživného v cizině z roku 1956

V New Yorku v roce 1956 byla podepsána úmluva, jež měla za cíl urychleně upravit možné řešení humánní problematiky týkající se osob, které jsou závislé na poskytování výživného povinnými osobami, jež se toho času zdržují v cizině. Úmluva upravuje prostředky umožňující řešení takových otázek, které do té doby vzhledem k chybějící mezinárodní úpravě činily obtíže.

Úmluva zakotvuje úpravu tzv. přijímajících a odesílajících orgánů, jež mají být v přímém styku s obdobnými orgány ostatních smluvních stran, stanovuje formální náležitosti předávaných dokumentů a dále také příp. dožádání.¹³⁰ Využití úmluvy je vzhledem k absenci úpravy vzájemného uznávání rozhodnutí ve věcech výživného nezbytné kombinovat také s jinými právními nástroji, jako jsou Úmluva o uznávání a vykonatelnosti rozhodnutí o vyživovací povinnosti k dětem ze dne 15. 4. 1958 a Úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti ze dne 2. 10. 1973.¹³¹

5.3. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí je správním úřadem s celostátní působností, který je podřízen Ministerstvu práce a sociálních věcí, a slouží k sociálně-právní ochraně dětí. Sociálně-právní ochranou dětí se rozumí ochrana práv dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte a jeho jmění, výchovné působení s cílem obnovit narušené vztahy v rodině,

¹²⁸ čl. 3-7 Haagského protokolu z roku 2007.

¹²⁹ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2.vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-504-6. s.259-264.

¹³⁰ čl. 2-7 Úmluvy OSN ze dne 20. 6. 1956 o vymáhání výživného v cizině

¹³¹ ŠKARPICHOVÁ, Jarmila. *Vymáhání výživného ze zahraničí* [online]. červen 2015 [cit. 05.03.2018]. Dostupné z: <https://www.skvorova-ak.cz/vymahani-vyzivneho-ze-zahranici>.

popř. zabezpečení náhradního rodinného prostředí dítěti, které z nějakých důvodů nemůže vyrůstat v biologické rodině. Sídlem úřadu je Brno.¹³²

Sociálně-právní ochrana dětí je promítnuta do celé řady právních předpisů jak vnitrostátních, tak také mezinárodních. Důležitým mezinárodním dokumentem upravujícím sociálně-právní ochranu dětí je Úmluva o právech dítěte.¹³³

Činnost úřadu se zaměřuje zejména na pomoc při vymáhání výživného s přeshraničním prvkem, při řešení tzv. mezinárodních únosů dětí¹³⁴, při zajišťování práva styku s dítětem či při mezinárodním osvojení.¹³⁵

¹³² § 1 a násl. zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

¹³³ *Sociálně-právní ochrana dětí: obecný úvod* [online]. [cit. 04. 03. 2018]. Dostupné z: <http://www.ospod.cz/informace/obecne/>.

¹³⁴ Mezinárodními únosy dětí se rozumí protiprávní přemístění dítěte bez souhlasu druhého rodiče mimo území státu, ve kterém má dítě svůj obvyklý pobyt.

¹³⁵ *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. [cit. 06. 03. 2018]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/urad/>.

6. Vyživovací povinnost ve Velké Británii

Exkurz do právní úpravy vyživovací povinnosti rodičů k dětem ve Velké Británii je z pohledu českého právního řádu zajímavý hned z několika důvodů. V rámci práva Spojeného království, vzhledem k zachování oddělených právních systémů, neexistuje ucelený právní řád, jak je znám v zemích kontinentálního evropského práva. A dále také vzhledem ke skutečnosti, že Velká Británie spadá do angloamerické právní kultury, ve které hrají významnou roli soudní precedenty.

V roce 1990 byl britskou vládou vydán tzv. White Paper¹³⁶, který obsahoval vyjádření k problémům spojeným právě s vyživovací povinností. V dokumentu vláda upozorňuje na problémy, s kterými se musí potýkat velice vysoké množství osamělých rodičů. Do té doby platné právní úpravě byla v textu vytýkána nadměrná složitost, zbytečná roztržitost a také pomalost a neefektivnost. Autor v textu dále uvádí, že pouhých 30% osamělých matek a 3% osamělých otců pobírá výživné pro své děti a dokonce více než 750 tisíc osamělých rodičů je vzhledem ke své finanční situaci na této podpoře závislých.¹³⁷ Snaha o zlepšení situace vyústila v roce 1991 v přijetí Child Support Act, (dále také jen jako „CSA“), který nahradil předešlou právní úpravu vyživovací povinnosti. Předpis byl již několikrát novelizován.¹³⁸

6.1. Child Support Act

Child Support Act obsahuje hlavní rámeček, zatímco detailní úprava je obsažena v předpisech vyhlášených k provedení tohoto zákona. Smyslem zákona tedy bylo vytvořit jakýsi režim, který zajistí, aby se zejména rodiče podíleli na podpoře svých dětí. Pro porozumění zákonu je důležité si vysvětlit základní pojmy, jež jsou v textu užívány. Vysvětlení těchto pojmů vyplývá z čl. 6 a čl. 55 CSA.

Prvním důležitým pojmem je kvalifikované dítě (the Qualifying Child). Pro klasifikaci takového dítěte platí dvě podmínky, první z nich je věk, který musí být nižší než 16 let, příp. 19 let včetně, pokud se dítě studiem soustavně připravuje na své budoucí povolání. Druhou neméně podstatnou podmínkou je

¹³⁶ White Papers jsou politické dokumenty vypracované vládou k předložení návrhů na budoucí právní předpisy.

¹³⁷ CRETNEY, Stephen, MASSON, Judith. *Principles of family law*. 6. vydání. London: Sweet & Maxwell, 1997, s. 501-503.

¹³⁸ Child Support Act 1991, dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1991/48/contents/enacted>.

tzv. nepřítomnost rodiče (the Absent Parent). K takové nepřítomnosti dochází, pokud rodič nežije s dítětem ve společné domácnosti a pokud toto dítě současně žije s osobou, která jej má svěřeno do péče (the Person With Care).

Problematika posuzování výše výživného nespadá do pravomoci soudů, nýbrž byla tímto zákonem z jejich pravomoci vyňata a předána specializovanému orgánu Child Support Agency, tedy obdobě českého orgánu sociálně-právní ochrany dětí.¹³⁹ V současné době již Child Support Agency nepřijímá nové žádosti, zabývá se pouze vyřizováním případů, které byly zahájeny před rokem 2013. Od listopadu 2013 byl tento orgán nahrazen nově vzniklou organizační složkou Child Maintenance Service.¹⁴⁰ Smysl odklonu od soudní soustavy je spatřován v efektivnější a rychlejší realizaci práva na výživné a také v individuálním přístupu ke konkrétním případům.

6.2. Možné způsoby úpravy vyživovací povinnosti mezi oprávněným a povinným

Vzhledem ke změnám právní úpravy mají rodiče v Británii nyní několik možností, jak k úpravě vyživovací povinnosti přistupovat.

První a také nejvíce vítanější možností je tzv. rodinná dohoda (the Family-based Arrangement), tento způsob je založen na dohodě a spolupráci rodičů, která vyústí v uzavření soukromoprávní dohody, ve které se závazným způsobem dohodnou, jakým způsobem budou své děti vyživovat.¹⁴¹

Nejsou-li schopni se dohodnout, což je u rozpadu manželství či partnerství častým jevem, mají možnost přistoupit k podání návrhu k orgánu Child Maintenance Service, který je ale zpoplatněn.¹⁴²

Další možností přípustnou v Anglii, Walesu a také Severním Irsku je tzv. nařízený souhlas (the Consent Order), který zahrnuje dohodu o výživném schválenou soudem, a je tedy právně závazný.¹⁴³

¹³⁹ BLACK, Jill, BRIDGE, Jane, BOND, Tina. *A practical approach to family law*. 6. vydání. London: Blackstone Press Limited, 2000, s. 276.

¹⁴⁰ *What is child maintenance?* [online]. [cit. 10. 03. 2018]. Dostupné z: <https://www.cmoptions.org/en/maintenance/index.asp>.

¹⁴¹ Child maintenance – where to start. Citizensadvice [online]. [cit. 10. 03. 2018]. Dostupné z: <https://www.citizensadvice.org.uk/family/children-and-young-people/child-maintenance/child-maintenance-where-to-start/>.

¹⁴² Child maintenance – where to start. Citizensadvice [online]. [cit. 10. 03. 2018]. Dostupné z: <https://www.citizensadvice.org.uk/family/children-and-young-people/child-maintenance/child-maintenance-where-to-start/>.

¹⁴³ Child Maintenance in Great Britain: Everything you need to know. Guide. [cit. 10. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.cmoptions.org/stakeholdertoolkit/docs/child-maintenance-everything-you-need-to-know.pdf>.

Jako další možnost, přípustnou však pouze ve Skotsku, lze využít protokol o dohodě (The Minutes of Agreement), což je zákonem uznaná dohoda, kterou postačí uzavřít za přítomnosti advokáta, není tedy nezbytné přistupovat s případem před soud. Tato dohoda je poté založena do oficiálního registru, jehož obsahem jsou listiny a soudní rozhodnutí (the Books of Council and Session).¹⁴⁴

6.3. Rozdíly britské a české právní úpravy

Podstatným rozdílem britské právní úpravy oproti české je maximální věk dítěte, které má nárok na výživné. Česká právní úprava totiž horní věkovou hranici neupravuje. Dále také britská úprava výslovně stanovuje, že dítě, které vstoupí do manželství, nemá již nadále právo pobírat výživné.

Přístup rodičů k několika způsobům, které mohou být pro úpravu výživného k dětem využity, je ideální. Zpoplatnění řízení před orgánem Child Maintenance Service sice může posloužit jako motivace pro rodiče uzavřít dohodu, ovšem nejsem toho názoru, že řízení ve prospěch dětí by měla být jakkoliv zpoplatněna.

Přistoupí-li rodiče k využití služeb Child Maintenance Service výše výživného bude vypočtena v závislosti na výši jejich příjmů, které jsou povinny doložit. Výpočet výše výživného se provádí pomocí složitého vzorce v závislosti na týdenním příjmu povinného rodiče. Oproti české právní úpravě je předem jasné stanovení, v jaké výši se bude výživné pohybovat. Výhodou takové úpravy je předvídatelnost rozhodnutí, ovšem efektivnější se mi jeví individuální přístup českých soudů, kdy se posuzují nejenom příjmy, ale také životní úroveň povinného. Dalším rozdílem je možnost plnění vyživovací povinnosti každý týden, dva týdny či měsíc.

Významnou odlišností je také odklon od soudní soustavy, což se může zdát jako dobré řešení, jsou-li v reálu skutečně naplněny předpoklady efektivnějšího a rychlejšího řízení. Současně také pracovníci Child Support Agency a nyní Child Maintenance Service mohou být lépe proškoleni pro speciální řízení týkající se dětí a případně napjatých rodinných vztahů. Otázkou však zůstává, jaké nároky jsou na takové pracovníky kladeny, zda je jejich práce přísně kontrolována a zda nemůže docházet k případnému zneužívání pravomoci podstatně jednodušeji, než by tomu bylo u soudců z povolání.

¹⁴⁴ Child Maintenance in Great Britain: Everything you need to know. Guide. [cit. 10. 03. 2018]. Dostupné z: <https://www.cmoptions.org/stakeholdertoolkit/docs/child-maintenance-everything-you-need-to-know.pdf>.

7. Úvaha de lege ferenda

Vzhledem k rozčlenění práce na dvě stěžejní témata, tedy vyživovací povinnost rodičů k dětem a naopak dětí k rodičům, se nejprve budu věnovat úvahám týkajících se výživného ze strany rodičů.

7.1. Úvaha de lege ferenda ve věci vyživovací povinnosti rodičů k dětem

Snahy o posílení právního postavení dětí odkázaných na tento typ podpory jsou z mého pohledu velmi důležité. Dítě, popř. oprávněný rodič, je v podobných situacích i přes snahu zákonodárců stále značně znevýhodněn, vystupuje jako slabší strana. Na straně rodičů, kteří se snaží vyhnout své vlastní odpovědnosti, je bohužel stále ještě mnoho výhod. Jak již zmiňuji v textu, někdy je chyba na straně obou rodičů, kteří využívají své dítě, resp. soudní řízení, k vyřizování si osobních sporů. Takové jednání je však krajně nežádoucí a mělo by ustoupit nejlepšímu zájmu dítěte.

Sama jsem měla možnost se ve své krátké praxi setkat s případy týkající se stanovování vyživovací povinnosti. Bohužel musím konstatovat, že ve všech těchto případech rodiče pouze zneužívali svého postavení a prostřednictvím soudu se snažili navzájem osočovat.

V textu této práce jsem se věnovala několika problémům spojeným s určováním výše výživného. Takové problémy mohou nastat v důsledku dobrovolné i nedobrovolné nezaměstnanosti povinného, u povinných osob-podnikatelů, u nichž je složité zjistit reálné příjmy, či u osob omezených na svobodě. Jako vhodné řešení nastíněných problémů shledávám stanovení minimální výše vyživovací povinnosti, jak je běžnou praxí v několika evropských právních řádech, např. v Německu či na Slovensku.

V případě nezaměstnaných by pak stanovení povinnosti hradit výživné alespoň na spodní zákonné hranici mělo posloužit jako motivace nevyhýbat se zaměstnání. Stanovením minimální výše výživného by vyhýbání se práci ztratilo na významu, neboť by neznamenal žádnou úlevu. Povinný rodič by i přesto měl povinnost hradit měsíčně určitou částku k rukám oprávněného. Z takto neuhrazeného výživného by se stávaly pohledávky po splatnosti a poté případně i exekuční tituly.

Dále je dle mého názoru důležité upozornit na skutečnost, že rodič, jemuž je dítě svěřeno do péče, může být na trhu práce znevýhodněn. Z této premisy

plyne, že rodič, kterému nebylo dítě svěřeno do péče, má možnost se pracovním podmínkám více přizpůsobovat, a tedy má vyšší šanci práci nalézt.

7.2. Úvaha de lege ferenda ve věci vyživovací povinnost dětí k rodičům

Český důchodový systém je založen na principu mezigenerační solidarity a na způsobu financování *pay as you go*. Z důvodu populačních změn stále roste počet lidí v důchodovém věku, kdežto počet lidí v produktivním věku naopak klesá. Odhaduje se, že přibližně za 30 let bude jedna osoba v důchodovém věku připadat na dvě osoby ve věku produktivním, tedy každý třetí občan bude důchodce.

Vzhledem k těmto demografickým změnám ve společnosti, a s tím spojenými nižšími finančními příspěvky na důchodový systém, bude potřebnost a využívanost institutu vyživovací povinnosti dětí k rodičům nejspíše stále stoupat. Povědomí laické veřejnosti o existenci institutu vyživovací povinnosti dětí k rodičům je v současné době na nízké úrovni. Zároveň ani občanský zákoník v platném znění neposkytuje přehlednou úpravu tohoto institutu, kdy pouze konstatuje, že děti jsou povinny zajistit svým rodičům slušnou výživu.

Dle mého mínění je třeba právní úpravu vyživovací povinnosti dětí k rodičům upravit konkrétněji, připodobnit rozsah její úpravy úpravě vyživovací povinnosti rodičů k dětem.

Z procesního hlediska je řízení o vyživovací povinnosti dětí k rodičům řízením sporným, důkazní břemeno je tak na straně navrhovatele. Navrhovatelem řízení je rodič, kterému ovšem nemusí být známy veškeré relevantní informace. Dítě, které je povinno poskytovat svému rodiči slušnou výživu, se tak dostává do situace, kdy má možnost své majetkové poměry zatajit. Jako žádoucí se mi jeví, aby v tomto typu řízení docházelo k přesunu důkazního břemene na stranu odpůrce, a také aby soud nebyl návrhy účastníků vázán a sám mohl provádět šetření.

Tato změna by dle mého názoru podstatně zjednodušila situaci rodičů, neboť dojde-li k situaci, kdy dítě neplní vyživovací povinnost k rodiči z úcty a mezigenerační solidarity dobrovolně, je také možné, že i v řízení před soudem se bude snažit rozhodné skutečnosti zatajit, a v důsledku toho nebude rodič schopen unést důkazní břemeno.

7. Závěr

Vyživovací povinnost je významným institutem rodinného práva. Text této práce je zaměřen na vyživovací povinnost rodičů k dětem a vyživovací povinnost dětí k rodičům. Oba tyto druhy vyživovací povinnosti slouží k ochraně práv oprávněného.

Vývoj vyživovací povinnosti lze pozorovat již od dob starověkého Říma. Koncepce vyživovací povinnosti se v průběhu let měnila, její současnou podobu lze pozorovat od 90. let minulého století, kdy se koncepce přeorientovala ze spotřebního charakteru výživného na upřednostňování tvorby úspor.

Vyživovací povinnost je upravena v občanském zákoníku. Tento rodinněprávní institut je ovládán zásadou mezigenerační rodinné solidarity.

Vyživovací povinnost rodičů k dětem stojí nezávisle vedle rodičovské odpovědnosti a vzniká *ex lege* za splnění určitých podmínek. Právní úprava vyživovací povinnosti je obecná, zákonem není stanovena minimální ani maximální výše. Z důvodu rozdílného určování výše výživného v rámci řízení o vyživovací povinnosti rodičů k dětem napříč českými soudy přistoupilo Ministerstvo spravedlnosti České republiky k vydání metodické pomůcky pro určování výše výživného, jejíž součástí je doporučující tabulka, které se ovšem soudy z důvodu jejich nedostatků při aplikaci příliš nechrání.

Celkově je určování výše výživného problematické, zejména je-li rodič podnikatelem, je nezaměstnaný či je omezen na osobní svobodě. V takových případech záleží na soudech, jak se s tímto problémem pomocí svých pravomocí vyrovnají.

Plnění vyživovací povinnosti je prováděno formou pravidelných měsíčních plateb, jejichž výše je stanovena buď rozhodnutím soudu, nebo dohodou, která ale rovněž podléhá soudnímu schválení.

V případě vyživovací povinnosti rodičů k dětem se výše výživného odvíjí také od forem péče o dítě, tedy je-li dítě svěřeno do výlučné péče jednoho z rodičů, do péče střídavé či společné. U svěřením dítěte do péče střídavé je nejčastěji výše vyživovací povinnosti stanovována oběma rodičům ve shodné výši, avšak zákon výslovně stanovuje zákaz započtení výživného. Smyslem zákazu započtení je snaha zabránit určité formě diskriminace dítěte svěřeného do střídavé péče oproti dětem svěřeným do péče výlučné. Výše výživného se v průběhu let mění, a to v závislosti na vývoji dítěte.

K „standardnímu“ výživnému stanovenému dítěti může být soudem také stanovena povinnost tvorby úspor či stanovení zálohovaného výživného. Zálohované výživné je využíváno zejména v situacích, kdy vznikne nějaká nepředvídatelná skutečnost, ať již na straně oprávněného nebo povinného. Tvorba úspor je celkem novodobý fenomén, do zákona byl zakotven až v roce 1998. Smyslem tvorby úspor je poskytnout dítěti právo na shodnou životní úroveň s rodiči. V situaci, kdy majtkové poměry rodičů dovolují tvořit dítěti úspory, nemělo by toto právo být dítěti odíráno.

V rámci české právní úpravy není stanoven horní věkový limit pro čerpání výživného. Důsledkem je, že dochází k zneužívání vyživovací povinnosti. Ústavní soud byl proto donucen judikovat, že vyživovací povinnost není bezbřehá. Vyživovací povinnost rodičů k dětem trvá jen po dobu, po kterou nejsou děti schopny samy se žít, zaniká automaticky momentem, kdy dítě již není nadále odkázáno na výživu rodiče. Dále je zánik možný také v případě, kdy zanikne taktéž statusový poměr mezi oprávněným a povinným, smrtí, příp. vznikem konkurenční vyživovací povinnosti.

Druhým typem vyživovací povinností, které je tato práce věnována, je vyživovací povinnost dětí k rodičům. Úprava tohoto typu vyživovací povinnosti je taktéž obsažena v občanském zákoníku. Charakter této vyživovací povinnosti je podpůrný, to znamená, že nastupuje, až když není možné uplatnit vyživovací povinnost mezi manžely nebo registrovanými partnery, avšak předchází právu na sociální dávky.

Děti jsou povinny zajistit svým rodičům slušnou výživu. Definice slušné výživy neexistuje, proto je dovozována z judikatury a odborných výkladů. Nicméně jistě lze o pojmu slušné výživy říci, že nedosahuje takového rozsahu jako shodná životní úroveň, jež se uplatňuje u vyživovací povinnosti rodičů k dětem.

Podmínkou pro přiznání vyživovací povinnosti dětí k rodičům je tzv. odkázanost na výživu. Korektiv souladu s dobrými mravy je však nezbytné taktéž uplatnit, tedy pokud rodič nepečoval o dítě tak, jak měl, nemá právo na přiznání výživného ze strany tohoto dítěte.

V současné době je stále častější výskyt tzv. mezinárodního prvku ve věci vyživovací povinnosti. Hlavním pramenem práva je zákon o mezinárodním právu soukromém, který byl přijat v souvislosti s rekonstrukcí soukromého práva.

V zákoně jsou upraveny tzv. kolizní normy, tedy možné řešení pro situace, kdy na jeden případ dopadá více právních řádů.

Další kapitola této práce je věnována exkurzu do britské právní úpravy, která je pro nás zajímavá právě z hlediska její diametrální rozdílnosti. Problematika vyživovací povinnosti rodičů k dětem je v Británii vyňata z působnosti soudů a je svěřena orgánu Child Maintenance Service, který je obdobou českého orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Rodiče mají dokonce na výběr, jaký způsob úpravy vztahů si vyberou, preferována je dohoda, jako ostatně i v českém právu.

Přínosem diplomové práce je komplexní pohled na dva důležité typy vyživovací povinnosti, zejména vyživovací povinnosti dětí k rodičům, které nebyl dle mého názoru dosud věnován dostatek pozornosti.

Resume

This diploma thesis deals with the family legal issue of maintenance obligation. Although the maintenance obligation can be divided into many types, the main focus of this thesis is on maintenance obligation between parents and children and children and parents. I also tried to compare Czech legislation to British one, which is presented in the fifth chapter of this thesis.

In the beginning, I decided to explain the maintenance duty in general and important concepts associated with it, because it is very important to understand the rest of this text. The maintenance obligation is regulated in the Civil Code No. 89/2012, Coll.

In my point of view, there are two main parts of this thesis - chapter No. 3 and chapter No. 4. The third chapter deals with maintenance obligation between parents and children. This kind of maintenance obligation is one of the most important ones. Children are sensitive human beings and it is always necessary to consider the best interest of the child. In the current situation, the number of children that has to cope with the disintegration of the family is growing. It means the meaning of this type of maintenance obligation is growing, too. There is a part of this chapter which is dedicated to the issue of determining the amount of maintenance.

The fourth chapter deals with maintenance obligation between children and parents. Due to population changes, the number of retired people will increase. Consequently, there will be insufficient funds to pay for pensions and children will have to financially support their parents.

Then there is a part of this thesis that deals with maintenance obligation with an international element. This issue is regulated in the Act Governing Private International Law No. 91/2012, Coll. There are more approaches how to deal with this issue. The procedure is based on whether or not it concerns an EU citizen. It is described in more detail in the text of this thesis.

In the end, I tried to make my own considerations *de lege ferenda*. This consideration is divided to the one about maintenance obligation between parents and children and the second one, about the maintenance obligation between children and parents.

The aim of my thesis is to describe the maintenance obligation in general and then the issues of two individual types.

Přehled pramenů

Literatura

- [1] BLACK, Jill, BRIDGE, Jane, BOND, Tina. *A practical approach to family law*. 6. vydání. London: Blackstone Press Limited, 2000, ISBN 978-1854318749, 632 s.
- [2] CRETNEY, Stephen, MASSON, Judith. *Principles of family law*. 6. vydání. London: Sweet & Maxwell, 1997. ISBN 0421-501-804. 994 s.
- [3] HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: komentář*. 3. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2005. Komentované zákony (C.H. Beck). ISBN 80-7179-912-2. 478 s.
- [4] HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-061-4. 558 s.
- [5] HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9. 355 s.
- [6] HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. 1392 s.
- [7] KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. Praha: Leges, 2014. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-023-9. 168 s.
- [8] KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2105. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-550-0. 432 s.
- [9] LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-503-9. 1038 s.

- [10] LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 251 až 376). Exekuční řád. Exekuční právo. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. ISBN 978-80-7478-988-5. 556 s.
- [11] LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Zákon o veřejných rejstřících. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. ISBN 978-80-7478-869-7. 1012 s.
- [12] NOVÁ, Hana a Olga TĚŽKÁ. *Vyživovací povinnost: praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995. ISBN 80-85647-84-2., 226 s.
- [13] PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-504-6., 336 s.
- [14] PAUKNEROVÁ, Monika. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-368-5. 700 s.
- [15] PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-653-1. 3120 s.
- [16] PLECITÝ, Vladimír. *Rukověť rodinného práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-529-6. 155 s.
- [17] PLECITÝ, Vladimír. *Základy rodinného práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-139-7. 144 s.
- [18] SOVOVÁ, Olga a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Rodina v novém soukromém právu: interdisciplinární právní pohled*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-569-1. 107 s.
- [19] RADVANOVÁ, Senta. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-578-7. 197 s.

- [20] SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení II*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-606-7. 312 s.
- [21] SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2, 243 s.
- [22] STLOUKALOVÁ, Kamila, ed. *Soudobé reflexe římského práva: římské právo v moderních kodifikacích*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015. ISBN 978-80-87975-29-9. 310 s.
- [23] ŠÍNOVÁ, Renáta, Ondřej ŠMÍD a Marek JURÁŠ. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013. Teoretik. ISBN 978-80-87576-74-8. 304 s.
- [24] ŠÍNOVÁ, Renáta a Ingrid KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ. *Civilní proces*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-600-5. 360 s.
- [25] ŠMÍD, Ondřej a Renáta ŠÍNOVÁ. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013. Teoretik. ISBN 978-80-87576-66-3. 336 s.
- [26] TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-596-1. 144 s.
- [27] ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 2. Aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-571-5. 580 s.
- [28] *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7. 1056 s.

Odborné články

- [29] HILŠEROVÁ, Eva. *Může advokát, jako soudem ustanovený kolizní opatrovník nezletilého, nahlížet do spisové dokumentace o dítěti, vedené OSPOD?*. Bulletin advokacie. 2014, 2014(6), s. 31-35. ISSN 1210-6348.
- [30] JANEBA, Jiří. *Dobré mravy*. *Epravo.cz* [online]. Praha: EPRAVO.CZ, 20. 5. 2002. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dobre-mravy-16941.html>.
- [31] KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a Ivo TELEC. *Výživné v novém občanském zákoníku*. Praha: ČESKÁ ADVOKTÁNÍ KOMORA V PRAZE, 31. 3. 2014. Dostupné z <http://www.bulletin-advokacie.cz/vyzivne-v-novem-obcanskem-zakoniku?browser=mobi>.
- [32] LUŽNÁ, Romana. *Vymáhání dlužného výživného*. *Právo a rodina*. 2012, 14.(12/2012), s. 5 -10. ISSN 1212-866X..
- [33] MICHALÍK, Vojtěch. *Nucený výkon rozhodnutí prostřednictvím soudu či exekutora?* [online]. EPRAVO.CZ, 25. 4. 2012. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nuceny-vykon-rozhodnuti-prostrednictvim-soudu-ci-exekutora-82507.html>.
- [34] *Nová úprava nesporných soudních řízení*. Kučera & Associates advokátní kancelář. Kučera & Associates advokátní kancelář [online]. Copyright 2018 Kučera. Dostupné z: <http://www.kuceralegal.cz/blog/2%14/05/29/nova-uprava-nespornych-soudnich-rizeni/>.
- [35] OCHMANNOVÁ, Lenka. *Přeshraniční vymáhání výživného v EU* [online]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/preshranicni-vymahani-vyzivneho-v-eu>.
- [36] PALOVČÍK, Petr. *Pro vězně je málo práce, přitom majitelé některých firem jsou s nimi spokojeni* [online]. iROZHLAS.cz, 2014. Dostupné z: <https://www.irozhlas.cz/node/5912323>.

- [37] ŘEZNÍČEK, David a Alena HEJNÁ. *Společná péče o dítě po rozchodu rodičů*. Praha: EPRAVO.CZ, 3. 2. 2017. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/spolecna-pece-o-dite-po-rozchodu-rodicu-104923.html>.
- [38] ŘEZNÍČEK, David a Alena HEJNÁ. *Zánik vyživovací povinnosti rodičů k dítěti*. Praha: EPRAVO.CZ, 15. 6. 2017. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zanik-vyzivovaci-povinnosti-rodicu-k-diteti-105970.html>.
- [39] ŠKARPICHOVÁ, Jarmila. *Vymáhání výživného ze zahraničí* [online]. červen 2015. Dostupné z: <https://www.skvorova-ak.cz/vymahani-vyzivneho-ze-zahranici>.
- [40] TOMEŠOVÁ, Jana. *Stanovisko Nejvyššího soudu k některým aspektům řízení o výživném pro nezletilé děti*. Právní prostor [online]. 2017, 18. 1. 2017. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/stanovisko-nejvyssiho-soudu-k-nekterym-aspektum-rizeni-o-vyzivnem-pro-nezletile-deti>.

Právní předpisy a jiné

- [41] Bruselská úmluva o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z roku 1968.
- [42] Child Support Act, 1991, Spojené království Velké Británie a Severního Irska.
- [43] Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- [44] Haagský protokol ze dne 23. listopadu 2007 o právu rozhodném ve věcech vyživovací povinnosti.
- [45] Haagská úmluva ze dne 23. listopadu 2007 o mezinárodním vymáhání výživného dítěte a jiných forem výživného.
- [46] Metodický pokyn na sjednocování rozhodování soudů v otázce výživného.pdf, Ministerstvo spravedlnosti ČR.
- [47] Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti.
- [48] Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.
- [49] Úmluva o právech dítěte, OSN, ze dne 20. listopadu 1989.
- [50] Úmluva o vymáhání výživného v cizině, OSN, ze dne 20. června 1956.
- [51] Usnesení vlády č. 1451 ze dne 19. listopadu 2008.
- [52] Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
- [53] Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.
- [54] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
- [55] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- [56] Zákon č. 91/2012 Sb., zákon o mezinárodním právu soukromém.
- [57] Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině.

- [58] Zákon č. 99/1963, občanský soudní řád.
- [59] Zákon č. 110/2006 Sb., zákon o životním a existenčním minimu.
- [60] Zákon č. 115/2006 Sb., zákon o registrovaném partnerství.
- [61] Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.
- [62] Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních.
- [63] Zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- [64] Zákon č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí.
- [65] Zákon č. 460/2016 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související předpisy.

Judikatura

- [66] Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 1. února 2008, sp. zn. II. ÚS 1619/07.
- [67] Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 21. ledna 2010, sp. zn. II. ÚS 1812/09.
- [68] Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 23. ledna 2018, sp. zn. II. ÚS 438/17-1.
- [69] Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 23. února 2010, sp. zn. III. ÚS 1206/09.
- [70] Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 30. prosince 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14.
- [71] Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 10. 2016 k zjišťování možností, schopností a majetkových poměrů povinného v řízení o výživném pro nezletilé děti, sp. zn. Cpjn 204/2012.
- [72] Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 16. června 2011, sp. zn. III. ÚS 1303/11.
- [73] Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 25. března 2014, sp. zn. IV. ÚS 1247/13.
- [74] Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 11. prosince 1998, sp. zn. 18 Co 345/98.
- [75] Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 23. ledna 1998, sp. zn. 11 Co 507/97.

Internetové zdroje

[76] Child Maintenance in Great Britain: Everything you need to know. Guide. Dostupné z: <https://www.cmoptions.org/stakeholdertoolkit/docs/child-maintenance-everything-you-need-to-know.pdf>.

[77] Child maintenance – where to start. Citizensadvice [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: <https://www.citizensadvice.org.uk/family/children-and-young-people/child-maintenance/child-maintenance-where-to-start/>.

[78] Exekutorská komora České republiky. Exekutorská komora České republiky [online]. Dostupné z: <http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/823-18-samotne-provadeni-exekuce-vymahani-penezite-a-nepenezite-pohledavky?w=>.

[79] Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Slovník sociálního zabezpečení [online]. Dostupné z <http://slovník.mpsv.cz/organ-socialne-pravni-ochrany-deti-ospod.html>.

[80] *Právní dokumenty* [online]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/vyzivne/pravni-dokumenty/>.

[81] *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/urad/>.

[82] *What is child maintenance?* [online]. Dostupné z: <https://www.cmoptions.org/en/maintenance/index.asp>.

[83] *White Papers* [online]. Dostupné z: <http://www.parliament.uk/site-information/glossary/white-paper/>.

[84] Zaměstnávání vězňů. Vazební věznice Praha Ruzyně. *Generální ředitelství* [online]. Vězeňská služba České republiky. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/vazebni-veznice-praha-ruzyne/zamestnavani-veznu/>.